

د ڪتاب پڙندنه

|||||

ڪتاب :: توضيح سنت في ردالبدعت

ليڪوال :: مولوي محمد اصف صميم

ڪمپيوٽر :: گلام خان يحيي خيل

ديپلارنيڪه په قدم مه هه حقيقت پسي هه = هغه دود پريبرده چي حكمونه دقران ماتوي

د مؤلف لنډه پيژندنه

د مؤلف نوم مولوی محمد اصف (صمیم) د ښاغلي مولوی محمد نادر زوی

اود شهید ملا عبدالسلام لمسی چې په خټه سلیمان خیل او د پکتیکا ولایت د یحی خیلو د ولسوالۍ اوسیدونکی ده نوموړی تقریباً په ۱۳۵۴ کال د دې اتل اولس په یوه دینداره کورنۍ کې سترگی پرانستلی داچې په یوه علمی کورنۍ پورې یې تړاو درلود خپل لمړنی دیني تعلیمات یې د هیواد په داخل کې ترسره کړل او د عالی تحصیلاتو د تکمیل لپاره له هیواد څخه د باندې گاونډي پاکستان ته سفرو وکړه دغه هیواد په مختلفو ښارونو کې یې د دنی علومو په زدکړه کې نه ستړی کیدونکی هلی ځلی وکړی چې د زدکړې وړستی بهیر یې د کراچي ښار په جامعه فاروقیه کې بشپړ او د فراغت ممتاز سند یې ترلاسه کړ چې د نوموړي د عالی ذهنیت ښکارندوی ده د فراغت نه ورسته وطن ته راستون شو او په خپل ولسوالۍ کې وګیږي او د خدماتو یې پیل وکړ او د تدریس مقدسی دندې ته یې مخه کړه چې د سیمې په مشهوره دیني مدرسه ضیاء المدارس کې د مدرس په توګه وګمارل شو خونوموړی په دې اکتفا ونکړه بلکې د زیاتو مصروفیاتو سره سره یې د تصنیف او تالیف په ډګر کې یې هم په پوره میړانه او همت سره کار وکړ چې یوشمیر تالیفات لکه تر نظر لاندې تالیف توضیح سنت فی رد البدعت او رساله القول السليم فی التکفیر المسليم وليکل او چاپ ته یې آماده کړل همدارنگه د مجموع العقاید په نامه یو بل تصنیف چې د بشپړولو په درشل کې ده د مولوی صاحب (صمیم) د بې لوڼه خدماتو بیلګه ده ښاغلي صمیم برسیره پردې چې ښه محرر او د پیام وړ مقرر هم ده د پښتو ادب ځلانده ستوری هم گنل کیږي لکه چې د نوموړي د اشعارو یوه مجموعه هم په راتلونکي کې د لوی خدای (ج) په مرسته چاپیدونکي ده د یحی خیلو د لیسې مدیر فیض الله (نیازمل)

سريزه

دلوی بښونکی خدای ﷺ ثنا او صفت ده چې ماته یې په لیکلوددی څو سطور و توفیق را کړ ورسره د ټول مسلمانو وروڼو نه خواهیښ ده چې دغه رساله له اوله تر اخره په ډیر غور وگوری او د عمل جامه ورواغوندی په دی رساله کی د پښتو رواجونه وغیره په ډیره ساده پښتو ژبه سره جمع شویدی هره مسئله د ډیر تحقیق او مطالعی نه ورسره لیکله شویده اگرکه دخپل کم علمی او کمزوری په وجه یې پوره تضمین نشم کولای خو البته خپل ممکن غور او کوشښ می ندی سپمولی او د محترم و علم او او مشفق استاذانو تر نظر لاندی راغلی چې د ځینو محترم و علم او تقریظونه هم پری موجوددی او بیا هم د محترم و مشفقو استاذانو او علم او د نیکو او مخلصانه هدایاتو او لارښوونو په هیله یم چونکی دغه رساله دوه کله مخته ترتیب شوی وه خود

بد مرغه داقتصاد د کمزوری او څه مصروفیاتو له کبله چاپ ته پښی نشوه خودلوی او مهربان خدای ﷺ په فضل سره هغه وخت را ورسیدو چې دغه تحفه ستاسو حضور ته وړاندی کیدونکی ده ای زدمتعال ﷺ دی زما دغه سعیه قبوله کړی او همدغه مهربانی خدای ﷺ دی د مسلمانانو د گټی و پروگروزی

واسلام

محمد اصف (صمیم)

د علمأوو تقریظونه

د حضرت مفتی رحمت الله غزنوی تقریظ

بسم الله الرحمن الرحيم

حامدا ومصليا

دغه رساله ډیره مفیده او د حنیفة وُد مسلك سره بلکل موافق اوزه یی تائید کوم

العبدا لواه رحمت الله الغزنوی

د حضرت مولوی صاحب حمید الله فائز تقریظ

الحمد لله المنفرد بوضع الشرائع والاحكام المستبد برفع معالم الحلال

والحرام والصلوة والسلام على افضل الرسول الكرام وعلى اله واصحابه

الغرا لكرام اما بعد فقد اطلعت على هذه الرسالة الفقهية العديمة الاشباه والنظائر في مذهب الحنفيه

فوجدتها موافقة للمعقول والمنقول قد احتوت

على اقوال ائمة المذاهب الفحول فلله در مؤلفها ما اغرز علمه وما اذكى

فهمه حيث لم يسبقه اليها سابق ولم يلحقه به لاحق لقد انقذ به امن كان في

بحر الجهالة وفي عمى الضلالة واتى فيها بما نبه به راقدا الهمة مستجمعة

لتحقيقات اولى الالباب الذين نصبوا انفسهم لنفع العباد واسحروا

اجفانهم حتى ظفروا بالسداد

مولوى حميد الله (فائز) عفه الله عنه

د حضرت مولا محمد نذير (الخروتى) تقریظ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى اكمل لنا الدين واتم علينا النعمة ورضى لنا الاسلام دينا

والصلاة والسلام على عبده ورسوله الداعى الى طاعة ربه المحذر عن

الغلو والبدع والمعاضى صلى الله عليه وعلى اله وصحبه ومن صار على نهجه واتبع هداه الى يوم الدين اما بعد فقد اطلعت هذه الرسالة الشريفة فوجدتها موافقة لكتب السلف والخلف من الاحناف ومشملة على ما عليه اهل الحق والحق احق بالاتباع وان كره المخالفون واكثر ما نقله المؤلف اقوال الفقهاء الاعلام المعروفين بالتحقيق والانصاف فلعمري قد بذل المؤلف جحده في جميع الاقاويل وسعى منتهى سعيه في رد البدع والمحدثات فهي لاثقة بان تجعل مقبولة ودعوت لمؤلفها بحسنة الدنيا والاخيرة أمين العبد الضعيف محمد نذير (الخروتي) كان الله له

د سنت او بدعت تحقيق

د سنت و بدعت تعريف

سنت طريقي ته وايي اوپه عقايد و اعمال و اخلاق و معاملات و او عاداتو کي چې کومه طريقه نبي عليه سلام اختيار کړې وي هغه ته سنت واي

سنت او يا طريقه دي اصحابوهم په حکم دې سنت نبوي کي ده حکه چې خورنبي ﷺ فرمايي :

(عليکم بستني وسنت الخفاء الرشيدین من بعدی) کوم چې عمل او قول دی تابعينوده چې د اصحابو شاگردان دی اود تبع تابعينوچي د اصحابو د شاگردانو شاگردان دی ددوی عمل او قول هم حق دی بدعت نه ورته ويل کيژی

حکه چي دهغوی په خیرت اوبسه والي هم نبي عليه سلام قول کړي لکه چې فرمايي:-

(اکراموا اصحابي فانهم خيارکم ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم ثم يظهروا الكذب) مشکواة شريف ص ۵۵۴ عزت کوی تاسودې اصحابو حکه داغوره دې ستاسودی بيا هغه خلگ غوره دی چې دوی ته نيردې وي (تابعين) او بيا هغه کسان چې تابعينو ته نيردي دې يعني تبع تابعين بيا وروسته به ظاهرشي دروغ

داشودسنت تعريف اوله دى نه دى دبدعت تعريف هم معلوم شو چې هغه داچه : كوم شي دصحابه كراماوتابعينوابعينواوتبع تابعينوپه زمانه كې موجودنه وى او هغه ددين يوعمل وبلل شى اودثواب په نيت ترسره شې هغه بدعت ده.

دبدعة يوه بله معني

په لاندې ډول ده بدعة په لغت كې احدث فى الدين ته ويل كيڅى يعنى يونوى شي په دين كې پيداكول اوپه شريعت كې پيداكول دهغه شى دى چې نه دنبى عليه سلام په زمانه كې وى اونه دصحابه وواونه دتابعينواونه دتبع تابعينو چې نه صراحة اونه كناية اونه له كوم يووننه مستنبط وى او هغه دى ثواب كاروبلل شى او عملى شى اويادثواب په نيت پريښودل شې اوصحابه كرامودضرورت باوجودنوي كړى نوپه دغه تعريف كې څوقيدونه شته په اول قيدسره هغه امور له بدعة ووتل كوم چې په قرونويينى په زمانودريوكى موجودوى اويامستنبط وى لكه مسائل فقيه اوكلاميه په دوهم قيدهغه امورله بدعة ووتل چې دثواب په نيت نشى ترسره لكه دى خوراك څښاك په شيانو كې پراخې كول كوم چې داسې رنگينه خوراكونه په قرونودريوكى موجودنه وو همدارنگه دى موټرونو، الوتكونه كار اخيستل دابدعة نده اوله دريم قيدنه هغه شيان ووتل كوم چې دى صحابه كراموهغو ته ضرورت نه وواوددى وروسته څلگو ورته ضرورت پيداشولكه مدرسې جوړول اوخانقاوى داهم بدعة نده . درس مشكوةباب الاعتصام ص ۱۰۵

علامه سعدالدين تفتازانى په شرح مقاصد كې ليكې

ان البدعة المذمومة هوالمحدث فى الدين من غيرانىكون فى عهد الصحابة والتابعين ولادل عليه الدليل الشريعى ج ۲ ص ۲۷۱ بدبدعت هغه بدعت ده چې په دين كې نوي پيداشې بې له دينه چې نه په زمانه دصحابه وو كې وى اونه دتابعينواونه په هغه باندې كوم دليل شريعى موجودوى سوال : ايايوشي دثواب په نيت پريښودل چې په زمانودريوكى نه وى پريښودل شوى داهم بدعة ده ؟ ځواب: هودابدعة ده لكه ملاعلى قارى (رح) ليكې

(والمتابعة كما يكون فى الفعل يكون فى الترك ايضاً) مرفقات ج ۱ ص ۴۱ يعنى متابعت لكه څنگه چې په كولو كې وى همدارنگه په پريښودلو كې هم وې

د بدعت اقسام

بدعت په دوه قسمه ده یو بدعت عملې او بل بدعت عقیدوې بدعت عملې دیته وای چې په عقیده کې څه نوې خو عمل دثواب په نیت داسې اختیار کړل شي چې د سلفو صالحینونه منقول نه وي اعتقادی دیته وایې چې یو سړی داسې عقاید او نظریات ولري چې هغه د نبی ﷺ او اصحابو او تابعینو خلاف وي.

حافظ ابن رجب (رح) په دې هکله داسې لیکي:

وسواء في ذلك الاعتقادات والاعمال اولاقوال الظاهرة والباطنة واماما واقع في كلام السلف من استحسان بعض البدع فانما ذلك في البدع اللغوية لا الشرعية جامع العلوم والحكم ص ۱۹۳ برابر خبره ده که دغه ایجاد کرده شي اعتقادات وي یا اعمال وي او یا اقوال وي ظاهره وي او که باطنه وي کوم چې په خبرو د سلفو کې بعض بدعاتوته ح سن ویل شوی دی هغه نه مراد بدعت لغوی ده نه شرعي

د بدعت حسنه تحقیق:

سوال: بعضی بدعت پسند خلک چې هر بدعت کوی وای د ابدا د حسنه ده یعنی بڼه بدعت او بدعة حسنه رواده د حسنه اوسیه یعنی بد بدعت په هکله معلومات راکړي ترڅو د بدعت پسند خلو غلط فهمی زائله شي ؟

خواب: بدعت په دوه قسمه ده بدعت لغوی او بدعت شرعی بدعت لغوی هغه نوی کار ده کوم چې دی نبی ﷺ نه بعد پیداشوی وي هغه عام ده که عبادت وي او که عادت او هم دغه لغوی بدعت په پنځه قسمه ده :- واجب، مندوب، حرام، مکروه، مباح

شرعی بدعت هغه ده کوم چې ده قرونو ثلاثه نه بعد پیداشوی وي او په دی قولاً او فعلاً صراحة او اشارهً په یوه طریقه هم د شارع لخوا اجازت موجوده وي چې دیته بدعت ضلاله وایې او په بدعت سیئه ورته تعبیر کیږي

او علماوو په دی تصریح کړی لکه چې فرمائي ان البدعة على قسمين بدعة لغوية وبدعة شرعية فالاول هو المحدث مطلقاً عادت كانت او عبادت وهی التي يقسمونها الى الاقسام الخمسة والثاني وهو ما زيد على ما شرع من حيث الطاعة بعد انقراض الازمنة الثلاثة بغير اذن من الشارع لاقولاً ولا فعلاً ولا صريحاً ولا اشارهً وهی المراد بالبدعة المحكوم عليها بالضلالة ترويح الجنان ولجنه ص ۱۶۰

حافظ ابن حجر (رح) په دې هکله داسې لیکي:

والتحقيق انها انكانت مما تدرج تحت مستحسن في الشرع فهي حسنة وانكانت مما تدرج تحت مستقبح في الشرع فهي مستقبحة والافهي المباح وقد ينقسم الى الاحكام الخمسة فتح الباري ج ٤ ص ٣٥٦ تحقيق داده چې بدعت كه چيرې لاندې وو تريونيك شرعي امرنو هغه حسنه بدعت ده او كه لاندې وو تريوبد شرعي امر نوهغه بد بدعت ده او كه داسې نه وونوبيا مباح ده او كله تقسيميرې پنخوقسموته اوديته قريه ده علامه عيني رح عبارت دي په عمدة القاري كي ص ٣٥٦ ج ٥

د مستحسن فی الشرع او مستقبیح فی الشرح تحقیق

حضرت امام شافعی (رح) لیکي

البدعة بدعتان بدعة خالفت کتاباً اوسنته اواجماً او اثرعن بعض اصحاب رسول ﷺ فهذه بدعة ضلالة وبدعة لم تخالف شياء من ذلك فهذه قد تكون حسنة لقول عمر (رض) نعمة البدعة هذه) بدعت په دوه قسمه ده يوهغه بدعت ده چي مخالف وي له كتاب اوسنت او اجماع اوله اثر د بعضی اصحابو دی رسول نودا بدعت ضلاله گمره يعني بد بدعت ده او يوهغه بدعت ده چي له مختنيو شيانوله يو سره هم مخالف نه وي نودا بدعت حسنه ده له جهته د قول د عمر (رض) نیک بدعت ده دغه.

مخالفت لکه څنگه چې په قول کی وی همدارنگه په فعل کی هم وی کوم کارچی نبی ﷺ نوی کړی او خیر القرون هم ترک کړی وی اوله خیر القرون نه وروسته څوک د ثواب په نیت کوی هغه یقیناً بدعة ضلالة ده ځکه چې هغه دی کتاب اوسنته او اجماع اوقیاس صحی مخالف ده او که کوم بدعة د یو دلیل لاندی داخل وی هغه صحی ده چي کله ثواب هم پری ورکیزی او کله صرف مباح وی د پورتنی تشریح نه معلومه شوه چي بدعة حسنه دیته وایي چي کوم دینی شرعی کارچی د نبی ﷺ نه وروسته موجود شوی وی او تریودی څلورو دلائلونه چي کتاب سنت اجماع اوقیاس ده لاندی وی نودا بدعة حسنه ده او په بل عبارت بدعة لغویة ده کوم چي بدنده

غیر مذموم ده او کوم شی چي نبی ﷺ نوی کړی او صحابه یی کرامو هم نوی کړی همدارنگه تابعینو او تبع تابعینونو یی کړي او څوک یی د ثواب په نیت ترسره کړي د ابدعة قبیحه اوسیئه ده په بل تعبیر بدعت شرعیه ده.

چې په هروخت کې مذموم (بد) ده اونا جائزده اوسره له دې چې په اوسنی زمانه کي که یو غیر مجتهد یو عمل کوی او بدعت حسنه یی بولي دا

هیڅکله قابل اعتبارنده کوم چې په دې خبره د فقهاوو تصریحات موجود دی لکه چې لیکي
درنصاب الفقه می ارندهر آنچه بدعت حسنه مجتهد ان قراردادده اندهمان صح است
واگر کسی دراین زمانه چیزی بدعت حسنه قراردادده خلاف است زیرا که در مصطفی
میگوید که کل بدعت ضلالة فی زماننا فتاوی جامع الروایات والجنه ص ٦٠

په نصاب الفقه کی دي چې بدعت حسنه هغه ده چې مجتهدينو ورته بدعت حسنه ويلي وي که کوم شخص په اوسني زمانه کی يوشی بدعت حسنه بولي نو دادحق خلاف ده ځکه چې په مصطفی نامی کتاب کی دی چې په دی زمانه کی هر بدعت گمره ده

او همدارنگه علامه شامی (رح) ليکی لاعبره بقول غير الفقهاء الذين هم المجتهدين ج ۱ ص ۳۴۴ يعنی دی فقهاووننه ماسواء دبل چا خبره چې مجتهدين نه وي قبوله نده مجددالف ثاني بدعت حسنه په تقسيم باندی رد کوی او فرمایي چيز که مردور باشد حسن از کجا پيدا کند- يوشی چې رد شي هغه به حسن دکوم ځای نه پيدا کړی مکتوبات ص ۷۲ حصه سوم

له دې مکمل تفصيل نه معلومه شوه چې اوسني زمانه کې که څوک داسې عمل کوی چې صحابه کرام او تابعينو او تبع تابعينونوي کړي او بدعت حسنه يی بو لي دابلکل غلط ده چې په خير القرون کی اثر او اصل موجود نه وي هغه ټول بدعت سيئه ده او په دی کتاب کی چې څومره مسائل بيانېږي او بدعت کوم يو فعل او عمل ته ويل کيږي هغه ټول بدعت سيئه او بدعت شرعيه دي چې په هروخت کی مذموم دی

دامت دبزرگانواوا کابرینوله بدعت خُخه نفرت

حضرت امام غزالی (رح) فرمائی

خوک چي بی له عذره اتباع دسنت پریردی اوبدعت اختیاروی ماسواله کفرخفی یاحماقت جلی نه بل هیخ
وجه نشسته ❖ تبلغ دین ترجمه اربعین ص ۴۲

امام ربانی مجدالف ثانی (رح) لیکي

از حضرت حق سبحانه و تعالی تضرع و زاری و التجا و افتقار و ذل و انکساری دسر دو ج—هار مسائت
می نماید که هر چه در دین محدث شده است و مبتدع کشته که در زمان خیر البشر و خلفاً راشیدین او
ران بود علیه اصلوة و تسلیمات اگر چه ان چیه—ز در روشنی مثل فلق صبح بود این ضعیف راب
جمع که با اومستند اند گرفتاران عمل محدث نگر و ائله و مفتون حسن ان مبتدع نکنا و بحرمته
سیدامختار و اله الابرار و علیه و علیهم الصلوة و سلام مکتوبات امام ربانی ص ۷۱۶

له الله تعالی نه په عجزاو زاری او ذلت سره په پته اوبسکاره در خواست کوم چي په دین کی کوم شی نوی
پیداشوی اوبدعت گرزیدلی چي دنی ﷺ او خلفاً راشیدینوپه زمانه کی نه وواگر که
هغه شی دصبح صادق په شان روئبانه هم وی . الله تعالی دی ددی ضعیف بنده اودهغه
دملگروله دی نوی بدعتی عمل نه وساتی اوپری گرفتاری مکرری اوبدعت په ظاهر حسن یی
خطاً مکرری په طفیل دی نبی سیدمختار و اله الابرار باندی

د بدعت د وجود اسباب

سوال :- بدعت چی دومره سخت ناروا عمل ده اوبزرگان دامت حینی پناه غواړی نوولی کیږی اوڅنگه وجود ته راځی ایادابدعتان دبدعت دبدی نتیجی نه اومذمت نه نه ډاریږی ؟

خواب :- دبدعت دموجودیدلودری وجی دی (۱) جهل ده چونکه بدعت په ظاهره ډیر ښکلی اوحسین ښکاری نوخلگ دهغه په ظاهری حسن خطاشی نووایی چې داخوډیر ښه کارده دابه ولی ناجائز وی اوپه ډیرشوق زوق سره یی ترسره کوی اوثواب یی بولې دوهم سبب یی دنفس خواهیشاتوتابعداری ده ولوکه ورته معلوم هم وی خودخپل جاه

اومرتبی دلوروالی لپاره یی ضرورتسره کوی اووایی دابدعت حسنه ده لکه چی الله ﷻ فرمایي : وزین لهم الشیاطین اعمالهم ❖ ښائیسته کړی دی دوی ته شیطانانواعمال بدددوی دریم سبب یی داده چې خلگ دخپل مروجه بدعت دثابته ولودپاره له داسی کمزورروایتوڅخه کاراخلی چې په حقیقت کی دهغه هیڅ ثبوت نه وی لهدابدعت وجودمومی.

په ضعیفوحديثوباندی عمل کول

سوال :- بعضی خلگ یوعمل کوی اودلیل یی یوضعیف حدیث وی وایی چې په فضائلوکی په ضعیفوحديثوعمل کول صحیح دی داخبره ترکومه حده صحیح ده ؟

خواب :- بعضی علما په ضعیف حدیث عمل کول مطلقاً جائز نه بولې لکه قاضی ابن العربی المالکی (رح)وغیره لیکې لایعمل به مطلقاً په ضعیف حدیث مطلقاً عمل نه کیږی نه په فضائلونه غیرفضائلوکی (القول البدیع ص ۱۹۵ البته جمهورعلماپه فضائلوکی په ضعیف حدیثو عمل جائزبولی خو سره دیوڅوشرطونولکه علامه شامی (رح) لیکي چې په ضعیف حدیثو باندی دعمل کولولپاره دري شرطونه دی (۱) داروایت به ډیر کمزوری نه وی یعنی ددی کوم یوراوی به دروغجن او یا په دروغومتهم نه وی (۲) داچه دابه دشرعت تریوعام اصل لاندی وی (۳) داچه په دی کوم شی ثابت ده هغه به سنت نه بلل کیږی ترڅوچی ددی حدیث مصداق نه ووگرځی (من کذب علی متعمدا فلیتبوء مقعده من النار)چاچی وتړل دروغ په ماباندی هغه خپله ځای په جهنم کی برابرکړ (ردالمحتاربتغیرما ج ۱ ص ۱۲۸

همدارنگه مولانا عبدالحی (رح) لیکي

واما العمل بالضعيف في الفضائل فدعوي الاتفاق فيه باطله نعم هو مذهب الجمهور لكنه مشروط بان لا يكون الحدث ضعيفاً شديداً فان كان كذلك لم يقبل في الفضائل ايضاً الاثار المرفوعه في الاخبار الموضوعه ص ٣١٠

په فضائلوکی په ضعیف حدیثو عمل کول اودادعوه کول چی ټول علمایی صحیح بولی باطل دی هودجمهورو علموو مذهب ده خو په دی شرط چی ډیر ضعیف به نه وی او که وو بیاپه فضائلوکی هم قبول نده

دخواب خلاصه داده چی په فضائلوکی په ضعیفو حدیثو عمل دجمهورو ر علموو په نيزد صحیح ده خوسره دهغو شرطو چی ذکر شو خود دغو شرطو دنه لحاظ کیدوله امله ښه خبره داده چی دا عمل کوم چی په ضعیف حدیث ثابت ده فرض یا واجب نده . لهدا پرینسودل یی پکار دې نور دثواب کارونه ډیر دی چی هغه په صحیحو حدیثو ثابت وی او ثبوت یی یقینی وی ددی پرخای هغه اختیارول پکار دی.

د بدعت دمذمت او ذلالت حکمت

سوال :- بدعت ولی دومره مبعوض او بدده حکمت پکښې څه ده ؟

ځواب :- علماووددی ډیروجی بیان کړی خودمشت نمونه خروار په ډول به دلته یوڅو ذکر کړو (۱) د دین اسلام تکمیل په قران ثابت ده لکه چی الله تعالی ﷺ فرمایي (الیوم اکملت لکم دینکم) ترجمه نن ورځ تاسوته ماکامل کړدین دی تاسونواوس که څوک راځی او یوداسی عمل کوی چی هغه له نبی ﷺ نه صراحةً ثابت وی اونه اشارهً او په دین کښی یی داخله وی نو داددی معنی ده چی نعوذبالله دحضرت نبی ﷺ دین ناقص او کامل نده او هم دامعنی ورکوی چی دی شرعت په کاروزه ترنبی ﷺ اوصحابه وواوتابعینونه ښه پوهیږم حالانکه داپه سلفو صالحینو اودی نبی ﷺ په راوړل شوی دین حمله ده (۲) داچی بدعت نه ماسواچی کومه بله گناه څوک کوی نوهغه گناه بولی او پری پښمانی کوی اوتوبه هم ځینی کوی مگر بدعت داسی گناه ده چی کونکی یی بلکل گناه نه بولی بلکی یوښه کاری بولی نوتوبه او پښمانی خوهیڅکله نه ځینی کوی لهذابدعتی دمرگ تر وخته په دی عظیمه گناه باندی دتوبه کولونه بی برخی پاته کیږی لهذا بدعت یوډیر بد بخته اومهلک عمل ده مسلمانانوته لازمه ده چی په کوم یوعمل او او عقیده کی شائبه دی بدعت وی هم باید هغه پریږدی اوځان ځینی

وساتی ددی پرځای چی دهغه دجواز دپاره ددلائل برابرولو کوشښ کوی.

دبدعت په جواز دی بدعتیان دلائل اودهغوی ځوابونه

سوال :- بعضی بدعتیان وای چی بدعت رواده نبی ﷺ فرمایي من سن سنته حسنة الخ (مسلم ص ۲۴۱ ج ۲) یعنی چاچی جاری کړه په اسلام کی یونیکه طریقه اوبیایي عمل پری وکړ نودده دخپل عمل ثواب هم ده اوچی نور څوک په دغه طریقه عمل کوی دهغوی په ثواب کی هم ورسره شریک ده نوددینه معلومه شوه چی نوی طریقه داخلول په اسلام کی ښه کارده ؟

ځواب :- د مسلم په دغه روایت کی من سن سنةً په ځای - ایما داعٍ الی الهدای الفاظ راغلی یعنی چی څوک دهدایت طرف ته راوبولی نه نوی طریقه اوددغه حدیث په دوهمه طریقه کی دالفاظ دی احیاسنة یعنی چاچی زما سنت ژوند کړل چی زمانه ورسته مړه شوی وی یعنی څوک عمل نه پری کوی . دوهم ځواب ددی حدیث شریف معنی داده چی کوم شی په شریعت کی دالالةً یا اشارهً ثابت وی چی دهغه داعی اومحرک په خیر القرون کی موجودنوی بلکی وروسته به وی خودڅلوردلائلونه به دیو دلیل لاندی داخل وی.

سوال :- بدعتیان یو بل دلیل لری چی حضرت نبی ﷺ فرمای مارأ المسلمون حسناً فهو عند الله حسن ❖ یعنی مسلمانان چی کوم شی نیک وبولی هغه دخدای ﷻ په نزد هم حسن اونیک ده لهدا بدعت نیک کارده ؟

خواب :- یو خود المسلمون نه کامل مسلمان مراد دی چی صحابه کرام دی د صحابه وو عمل خو ضرور حسن ده دی ما نا وعلیه اصحابی دوجی نه دشامی ج ۵ ص ۳۵ اودالبدايه والنهائيه ج ۱۰ ص ۳۲۸ اودعینی ج ۳ ص ۶۵۱ نه هم معلومی پری چی ددی نه اصحاب مراد دی اوملانا عبدالحی (رح) لیکي چی ددی نه مراد صحابه کرام اوتابعین اوتبع تابعین دی لکه چی هغه لیکي

لايدل الحديث الاعلى حسن استحسنة الصحابه وما استحسنة الكاملون من الاجتهاد ولا على حسن ما استحسنة غيرهم من العلماء الذين حدثوا بعد القرون الثلاثة ولاحظ لهم من الاجتهاد الخ تعليق المجدد ص ۱۴۱ اوبل داچه د فتح الملهم ج ۲ ص ۴۰۵ اونصب الرايه ج ۴ ص ۱۳۳ نه معلومی پری چی دا حدیث دی نبی ﷺ بیان نده بل کی په عبدالله ابن مسعود باندي معر قوف ده لکه چی په نصب الرايه کی لیکي لم اجده الاموقوف اعلى ابن مسعود یعنی مادغه روایت په عبدالله ابن مسعود پوری موقوف پیدا کړی لهدا بدعت جوازله دی حدیث نه هم نشی ثابتیدالای.

د روژی او عیدینو متعلق مسائل

په روژه کی د مروجہ تسیبحاتو حکم

د روژی او عیدونو متعلق مسائل

سوال :- خنی ملا امامان په تراویحو کی په هره تراویحه کی په لوړاواز سره خنی خاص تسیبحات وایي لکه په اول درمضان کی د تسیبحاتو په اخیر کی مرحبا وایي او په اخیر درمضان کی الوداع وایي ایاددی عمل کوم اصل په کتابو کی شته او که نه ؟

خواب :- تسیبحات ویل ذکرده او ذکر د الله تعالی ﷻ یو عظیم عبادت ده خوالبتہ په هغه طریقہ عبادت کول چی شریعت ورته بنودلی وی په کومه موقع کی چی شریعت د ذکر بالجهر حکم کړی هلته په جهر (په زوره) سره ویل سنت دی لکه تکبیرات التشریق او تلبیه په حج کی او چیرته چی د جهر حکم نه وی هلته په خفیه (سوکه) ذکر کول بهتر دی ائمه اربعه د ذکر خفیه په مستحب والی متفق دی اگرکه اما ابو یوسف او امام محمد او بعضی صوفیه د ذکر بالجهر قائل دی خوالبتہ ائمه اربعه چی په کومه خبره متفق وی حق به دهغوی خواته وی لکه چی الله تعالی ﷻ فرمائی واذکر ربک فی نفسک تضرعاً وخیفه و دون الجهر من القول پ ۹ اعراف ۲۴ع یعنی ذکر کره رب خپل په زړه کی په عاجزی سره او په ډارسره او ترجهر په کم او از سره له قول نه بل خای الله تعالی ﷻ فرمائی ادعور بکم تضرعاً وخیفه انه لایحب المعتدین پ ۸ اعراف ۷ع یعنی بوله رب خپل په عاجزی سره او په خفیه طریقی سره بیشکه الله تعالی ﷻ محبت نه کوی له تجاوز کوونکوسره په دغه آیات کی مسلمانانوته د دو خبرو تعلیم ورکول دی یوداچه په اخلاص سره دعا او ذکر کوی دوهم داچه په سوکه او په پټه سره الله تعالی یاد کړی له خپله حده تجاوز مکوئی یو وخت صحابه کرامو (رض) په لوړاواز سره ذکر کاوه حضرت نبی ﷺ دوی منع کړل او ویی فرمایل ایها الناس اربعوا علی انفسکم انکم لیس تدعون اصم ولا غائب وانکم تدعون سمیعاً قریباً و هو معکم بخاری ج ۲ ص ۶۰۵ و مسلم ج ۲ ص ۳۴۶ ای خلگو په خپل نفسونو نرمی کوی تاسو داسی ذات نه بولی چی هغه کون یا غائب ده بلکی تاسو اوریدونکی اونی ——— ردی ذات بولی هغه د تاسو سره ده حضرت امام نووی (رح) ددی حدیث په شرحه کی لیکي - ففیه الندب الی خفض الصوت بالذکر اذالم تدع حاجة لی رفعه شرح مسلم فی ذالک الموضوع یعنی دا حدیث په دی دالالت کوی چی په سوکه ذکر کول بهتر دی ترڅو چی لوړاواز ته حاجت نه وی پیداشوی

فتاوی بزازیه په دی هکله داسی لیکي

وعن فتاوى القاضى انـه حـرام لمـاصح عن ابن مسعود(رض) انه اخرج جماعة من المسجد يهللون ويصلون على النبى ﷺ جهراً أو قال لهم ما اراكم الى مبتدعين بزايه على هامش عالمغيريه ج ٦ ص ٣٧٨ له فتاوى دقضى نه نقل ده چى په جهر ذكر كول حرام دى له حضرت ابن مسعود(رض) نه صحح روايت ده چى هغه يوه ډله دخلگوله جماعت نه وايستله کوموچى هغوى په لور او اواز سره لاله الله او درود شريف وايواوويى فرمايل چى نه وينم تاسوزه مگر بدعتيان

همدارنگه فتاوى کبيرى ليکى

ولابى حنيفه ان رفع الصوت بالذکر بدعة مخالف للامرفى قوله تعالى ادعوربکم تضرعاً ص ٥٦٦ يعنى له امام ابى حنيفه (رح) نه روايت ده چى پورته کول دغږ په ذکر بدعت ده له جهته دى مخالفته دامردالله تعالى ﷻ په دى قول کى ودعوربکم تضرعاً حضرت مفتى کفايت الله صاحب په دى هکله داسى ليکى سوال :- بوقت ارام گرفتن خاموش نشنديا بايد چيز بخواند جواب مختار است که خاموش نشنديا به اهستگى قران ياتسبيح بخواند تعليم الاسلام حصه ٤ ص ٣٥ په وخت دارام کولوکى بايد سپرى خاموش کنينى اوياخه ووايي په خواب کى ليکى غوره داده چى خاموش کنينى يا په سوکه قران ياتسبيح ووايي حضرت مولانا عبدالحى (رح) اومفتى رشيد احمد صاحب (رح) ددى عمل په بدعتوالى تصريح کړى لکه چى هغه ليکى سوال : په اخيره جمعه درمضان کى الوداع ويل څنگه دى خواب الوداع کومه چى په دى زمانه کى مروجه ده له بدعت نه خالى نده په معتمدو علماؤ ولازمه ده چى داطريقه پريږدى ترڅو عوام ددى د ضرور والى دعقيدى نه نجات پيدا کړى مجموعه فتاوى عبدالحى اردو ص ٥٣٤ او احسن الفتاوى ج ١ ص ٣٧١

دتير بحث خلاصه داشوه چى مروجه تسبيحات ويل ذکرده او ذکر په لور او اوسره دامام ابوحنيفه (رح) په نزد بدعت ده اونه په قرونو ثلاثه ووکى د دى عمل کوم اصل شته اونه په کوم کتاب کى د داسى خاصو تسبيحاتو چى په الوداع او مرحبامشتمل وى ذکر شته لهذا ددى عمل په بدعت والى کى شک نشته پريښودل يي لازم دى والله اعلم بحقيقة الحال

په روژه کى د تبارک الذى سورة ويلو حکم

سوال :- په روژه کى ځنى ملاامان د تر و ايجود لمانځه نه وروسته تبارک الذى سورة وياي او بل وخت داسوره نه ويل کيږى ددى عمل حکم څه ده ؟

خواب :- مخته تير شو او ورسته هم راځى چى مستحب يا مباح کارونه په يو خاص وخت پورى خاص گرزل چى شريعت نه وى خاص کړى بدعت ده خو البته که په داسى وخت پورى يوشى خاص شى لاعلى الالتزام چى په هغه وخت کى خواب زيات وى لکه روژه لکه چى يونيک عمل پکښى په (٧٠) چنده ده نو بدعت نده چونکه دروژى فضيلت له احاديثونه ثابت ده خوکه بيا هم دعواموپه گمان تبارک الذى ويل په روژه کى ضرورى

وی نوبیا بدعت ده حُکّه چی مخته به راشی چی که په یومستحب یا مباح عمل دستتو یا واجبو گمان کیری هغه مکروه اوبدعت ده لهداذغه عمل اقلّله شائبی دبدعت نه خالی نده او حضرت نبی ﷺ فرمایي داع مایریبک الی مالایریبک فان الخیرطمانیة وان الشرریبة یعنی پرپرده هغه شی چی تاپه شک کی اچوی او اختیارکړه هغه خه چی دشک نه خالی وی حُکّه خیرباعث داطمینان ده او شرباعث دشک ده- مستدرک ج ۲ ص ۱۲ لهدانبه خبره داده چی داعمل پرینبودل شی دخیرکارونه نورهم ډیردی اوله هرڅه نه پاک اودشک او شبهی نه خالی دی ددی پرځای هغه باید عملی شی

والله اعلم وعلمه اتم واحکم

دسنتونه بعدد دعأ حکم

سوال :- بعضی ملامامان دستتونه بعدپه لوړاواز سره دعا کوی چی بعضی خلگ په دی وخت کی لمونځ کوی هغوی ته تکلیف پیدا کیری اوپه لمانځه کی خطا کیری اوبل داچه دادعأوی دومره ضروری گرځیدلی دی چی پرینبودل یی عوام ډیر بد بولی او هروخت کیری کله هم نه پرینبودل کیری په شریعت نبوی کبئی داعمل ترکومه حده ثابت ده ؟

خواب :- دعا عبادت ده لکه چی په حدیث شریف کی راغلی الدعأمخ العبادات یعنی دعامغز دعباداتوده اودسنتونه وروسته دعا کول مستحب ده اوددی ثبوت په کتابوکی شته لکه طحطاوی لیکي والدعأ هذا لایناف الاتیان باللهم انت السلام كما هو المأثور فی الرویات لیس بدعأ یعنی دغه دعأ ورسته له سنتو ضدنه ده له اللهم انت السلام سره لکه څرنگه په روایاتوکی راغلی چی اللهم انت السلام دعانده چی تکرار په دعا کی راشی خوالبته هریو عمل یوچوکاټ اوقانون لری دادعا که خه هم ثابت ده بلکی مستحب ده خو په زوره دعا کول که نورولمونځ کونکو ته تکلیف وی حرام ده او که نوروته تکلیف نه وی هم ائمه اربعه ددعا و ذکر په خفیه کولو په استحباب متفق دی لکه چی حضرت امام نووی (رح) لیکي اما الدعأ فیسرفیه بلاخلاف شرح مسلم ج ۶ ص ۳۱۱ یعنی کومه چی دعاده په دی کبئی دهیچا اختلاف نشته چی په سوکه کول پکار دی بلکی حضرت اما ابوحنیفه (رح) په جهردعأ کول بدعت بولی

لکه امام سراج الدین ا لحنیفی (رح) اوملاعلی قاری (رح) لیکي

یستحب فی الدعأ الاخفاء ورفع الصوت بالدعأ بدعة فتاوی سراجیه ص ۷۲ اوموضوعات کبیرص ۱۷ مستحب ده دعا کول په پټه خوله سره او په لوړاواز سره دعا کول بدعت ده همدارنگه بزازیه لیکي اذا تعلم القوم خافت هو ایضاً وان جهرفهو بدعة بزازیه ج ۴ ص ۴۲ چی کله قوم پوه شی ددعأ په طریقه بانندی نوپټه خوله دی شی امام هم او که چیری جهروکړی نودا بدعت ده او که دتعلیم دپاره نه وی اوقوم ددعأ په طریقه پوه وی بیایه زوره دعا کول بدعت دی کذافی العالمگیریه ج ۵ ص ۳۱۸ ددینه علاوه ددی دعاداسی التزام کول اوضروری بلل

چی عوام دستویا و اجبو گمان پری کوی او پرینبودل یی ورته ډیرناشده ښکاری دابل بدعت ده ځکه چی یوشی لازم گرځول چی شریعت هغه نه وی لازم کړی بدعت ده لکه درمختارلیکی چی دمستحب کارداسی التزام کول چی خلگ دستویا و اجبو گمان پری کوی مکروه ده لکه چی هغه لیکی ❖ سجدة الشکر مستحبه به یفتی لکنهاتکره بعدالصلوة لان الجهله یعتقدون هاسنة و واجبة وکل مباح یؤدی الیه فهومکروه درمختار قبیل باب اعتکاف یعنی سجده دشکر مستحب ده او په دی خبره فتوی ده لیکن دلمانځه نه ورسته کول یی مکروه دی ځکه چی بی علمه خلگ دستویا و اجبو گمان پری کوی او په هر مباح چی داسی گمان کیری هغه مکروه ده.

همدارنگه عبدالله ابن مسعود (رض) روایت کوی

قال لا يجعل احدكم للشيطان شيئا من صلوته يري ان حـق عليه ان لا ينصرف الا عن يمينه لقد رأت رسول الله ﷺ كثيرًا ينـصـرف عن يساره مشكوة ص ٧٨ له تاسونه هيڅوك دی په خپل لمانځه کی دشيطان لپاره حصه نه پرېردی په دی طریقه چی له لمانځه نه بعد په ښې طرف راگرزیدل لازم بولی مانبی لیډلی چی هغه به ډیر کرته په چپ طرف راگرزیده مشهور محقق محمد طاهر الحنفی ددی حدیث په شرحه کی لیکی فيه من اصرعلى امر مندوب وجعل عزمًا ولم يعمل بالرخصة فقد اصاب منه الشيطان من الاضلال فكيف من اصرعلى بدعة او منكر مجمع البحار ص ٢٤٤ په دی حدیث کی په دی باندی خبرده چی چا په یومستحب کارباندی همیشه توب وکړ او عزیزمت یی وگرزاه او په رخصت یی کله هم عمل نه کاوه گویا کی چی داشيطان گمراه کړیده څه حال به وی دهغه چا چی په یو بدعت او بد عمل باندی اصرار همیشه توب وکړی

که دغه مذکور حدیث او دمجمع البحار دغه عبارات زموږ له مروجه دعاً گانوسره قیاس کړواوله انصاف نه کارواخلو زموږ دستونه بعد دعا گانی بلکل داسی دی چی یوا امر مستحب ده خودومره اصرار (همیشه توب) پری کیری چی عزیزمت گرزیدلې او په رخصت یی کله هم عمل نه کیری

لهذاکله ناکله دغه دعاً گانی قصداً پرینبودل لازمی دی خوالبته طریقه داده چی مخته عوام یواپوه شی بیاداعمل اجراشی مطلب داشوچی دعا بعد دستونه ثابتته ده بلکی مستحب ده خو په لوړ او ازاد جهر سره او هر وخت کول لازمی گرزول یی زموږ په مذهب بدعت ده لهذا دعا باید په خفیه (سوکه) وی او کله قصداً پرینبودل شی

دنفلی عباداتولپاره له خپل ځان نه وختونه اوکیفتونه معمول بدعت دی

سوال :- ځنی صوفیان حضرات دجمعی دورځی اویاشپی ډیرزیات اهتمام کوی چی په شپه کی نفلونه کوی اودورځی روژی نیسی په شریعت نبوی ﷺ

کښی ددی اهتمام اوتخصص حکم څه ده؟

ځواب دجمعی په ورځ د شریعت نه صرف دجمعی لمونځ ثابت ده چی ښار وی اوشرائط پوره وی ددی نه علاوه نورڅه تردی وختوپوری خاص گرزول دشریعت خلاف ده حضرت نبی کریم ﷺ فرمایي قال لاتختصواالیـــــــلة الجمعة بقیام من بین اللیالی ولا تختصواایوم الجمعة بصیام من بین الایـــــــام الی ان یكون فی صوم یصوم احدکم مســـــــلم ج ۱ ص ۳۶۱ مه خاصه وی شپه دجمعی په لمانځه باندی له نورو شپونه اومه خاصه وی ورځ دی جمعی په روژه نیولو له نورووځونه چی دجمعی په شپه زیادت لمنځونه کوی اویه ورځ کی یی روژه نیسی مگر هوکه جمعه راغله ستاسوپه هغوروژوکی چی دقضایي دپاره نیسی یانذروغیره اوجمعه پکښی راشی پروا یی نشته

علامه اسحاق شاطبی (رح)لیکی

ومنهاالتزام العبادات المعینه فی اوقات معینه لم یوجدلهذاذالك التعین فی شریعة الا اعتصام ج ۱ ص ۲۴ یعنی بعضی له هیغوبدعاتونه لازمول دی عباداتودی په اوقاتو معینه ووکی چی شریعت دغه تعین تردغه وخته پوری نه وی ورکړی

حضرت مولانا شاولی الله صاحب (رح)لیکی

ومنهاالتشـــــــددو حقیقة عبادات شاقه والتبتل وترک النکاح وان یلتزم السنـــــــن والاداب کا لـــــــتزام الواجبات فاذاکان هذاالمتعـــــــمق او المتشددیمعلم قـــــــوم ورئسهم ظنواان هذا امر الشرع ورضاه وهذاادارهبان الیهودو النصری حجة الله ج ۱ ص ۱۲۰ اوبعضی له هغونه شدت اختیارول دی اوددی حقیقت داده چی داسی مشکل عبادات اختیارکړی چی شریعت دهغوی حکم نه وی کړی مثلاً همیشه روژه نیول اوشپی ویسپی تیروول په نفلوباندی او گوښگی اختیارول اونکاح پریښودل دسنتواوادابوداسی التزام کول لکه دی واجوکه داسی متعمق اومتشددید دکوقوم لاریښودیارئس وی نو قوم داگمان کوی چی د ده دغه عمل دشریعت حکم ده اودده خوښ ده او همدغه حال دیهودواونصری وودصوفیانووو بالاخیره دی عمل ته علماووبدعت ویلی دی په خاصوشپوروخوکی د عباداتولتزام کول صحح ندی البته بغیردلازم والی که دجمعی په شپه او یاورځ

کوم عمل اجراشی پروانلری په شریعت کی التزام (همیشه گرزول) منع دی مثلاً که یوسپری دجمعی په شپه صلوٰة تسبیح کوی اودجمعی په هره شپه یی کوی کله یی هم نه پرپری نودالتزام ده اوپه شریعت کی منع ده او ددی نه بغیر جائزده یعنی بغیردهمیشه توب نه

دعید د مبارکې حکم

سوال: دعید په ورځ خلگ په مسجدکی دچای خورلونه ورسته یوله بل سره مصافحه یامبارکې کوی همدارنگه دعید دلمانځه نه ورسته او یاد جمعی دلمانځه نه ورسته او یادسهار او ماښام دیگردلمانځه نه ورسته مصافحه یامعانقه په ځینوځایوکی رواج ده په شریعت کی ددی عمل حکم څه ده؟

ځواب:- مصافحه یعنی یوبل ته لاس ورکول یامعانقه یعنی یوبل ته غیرو رکول سنت ده خوالبته په اول دی ملاقات یعنی چی دوه نفر سره مخامخ شونومصافحه یامعانقه کول سنت دی پدی خاص وختوکی چی دیروخت ناست وی بیاراولاړشی اویوله بل سره مصافحه کوی دا عمل مکروه اوبدعت ده ردمختارلیکی صرح بعض علماً ناوغیر هم بکرهة المصافحه المعتادة عقیب الصلوٰة مع ان المصافحه سنة و ماذاک لالکونهمالم توثر فی خصوص هذه الموضع ج ۵ ص ۲۷۰ تصریح کړی بعضی علمأزمونر او نورو علماوو په مکروه والی دمصافحی چی عادت ده ورسته له لمانځه سره له دی چی مصافحه سنت ده ددی بله وجه نشته مگرداچه په دی خاص وخت کی دی مصافحی کولوکوم روایت نشته

همدرنگه حضرت ملاعلی قاری (رح) لیکي

ولهذا صرح بعض علماً بانابانها مکروهة وحينئذ انهما من البدع المذمومة حاشیه مشکوة ص ۴۰۱ یعنی له دی وجی بعضی علمأزمونر په دی تصریح کړی چی دامصافحه مکروه ده اوپه دی خاصو وختوکی له بدعاتو قبیحه وو څخه ده شیخ عبدالحق محدث دهلوی لیکي انکه بعضی مردم مصافحه میکنند بعد از نماز یا بعد از نماز جمععه چیزی نیست و بدعت است از جهت تخصص وقت اشاعة اللمعات ج ۴ ص ۱۲ یعنی داچه بعضی خلگ مصافحه کوی دلمانځه نه ورسته یا دجمعی دلمانځه نه ورسته هیڅ شی هم نده اوبدعت ده له جهته د خاصوالی دوخت نه

علامه طبری (رح) لیکي

یکره المصافحه بعد اداء الصلوٰة علی کل حال لانها من سنن الروافض وهكذا الحكم فی المعانقه بحواله لجنه ص ۱۳۰ یعنی دلمانځه ورسته مصافحه کول په هر حال کی مکروه ده ځکه چی دد اشیعه گانو طریقہ ده او همداحکم ده په معانقه کی حضرت مولانا ظفر احمد عثمانی (رح) لیکي داخرونونه پس چی کومه مصافحه رواج ده اوبدعت ده

امداد الاحکام ج ۱ ص ۹۶ همدارنگه احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۵۴ هم داعمل بدعت بللی بدعت کبیره گناه او یومهلک عمل ده اوددی مذمت مخته په حدیثوکی په تفصیل سره ذکر شو باید مسلمانان له غفلت څخه کاروانخلی پخپله هم له داسی اعمالو نه ځان وساتی اونور هم له داسی منکرو اعمالونه راوگرزوی اودی غفلت په صورت کی به ټول مسئول یوځکه چی بدعت ډیر عظیمه گناه ده کوم چی مونږمخته تفصیلی بحث پری وکړلهذا مونږ باید دخپلی غاړی خلاصی کړو داسی بایدنه ووايوچی دا اوس رواج گرزیدلی دانشی کیدای

دهگی جنگولو حکم

سوال:- د عید سعید په ورځوکی خلگ هگی جنگوی دی خلگودی عمل ته شریعت په کوم نظر گوری ؟

ځواب :- دخلگودغه عمل دی عید په مبارکوشپوکی په ډیر گناهونو اوبد بختیو مشتمل ده اودی شریعت له نظره داعمل کبیره گناه ده له دینه علاوه په دی عمل کی دی انسان قیمتی وخت عبث تیر پری او په حدیث شریف کی راغلی چی هر عبث کاحرام ده اوبل داچه په دی عمل کی ضایع کول دمال هم راځی اوضایع کول دمال حرام دی الله تعالی ﷻ فرمایي چی مبزین یعنی دخپل مال بیخایه مصرف کونکی دشیطانانورونه دی اوبل داچه په دی مذموم عمل کی د ډیر شغل له وجی ډیر خلگ فرض لمنځونه پر پریدی حالنکه چی په قصد لمنځ قضا کول دی بعضی علماوپه نزد کفرده او په حدیث شریف کی راغلی دی چی څوک په قصد لمنځ قضا کړی هغه ته به دوه حقبه په جهنم کی سزا ورکول کیږی ددینه علاوه داعمل یعنی هگی جنگول قمارده اوقمار کبیره گناهه الله تعالی ﷻ ورنه منع فرمایلی لکه چی فرمایي انما الخمر والمیسر ولانصاب والازلام رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون - یعنی شراب اوقمار وابت وغیره اودی قرعی غیسی داله اعمالودی شيطان نه دی اونجس ده نو پر هیزورنه وکړی تاسوبه فلاح خلاصوالی پیدا کړی . الله تعالی ﷻ په دغه آیات کی دا خبره واضحه کړه چی قمار شراب وغیره دانجس دی لهذا هغه جنگیدلې ماتې شوی هگی مرداری دی حکماً او خوړل یی حرام دی بلکی دی سود تر روپو هم په حرام والې کی زیاتی دی په هدایه ج ۱ کتاب الکراهة کی لیکي چی قمار کونکی قاسقان دی شاهدی یی نه قبل پری دی امام ابویوسف (رح) او امام محمد (رح) په نزد دغو خلگوته سلام وراچول هم صحح ندی ❖ بالاخیره دغه عمل دیوی گناه په شکل کی په ډیرو گناهونو مشتمل ده بیا خاصکردی عید په مبارکو ورځو کی داسی ناوړه اعمال ترسره کول لالویه گناه ده ځکه چی په کومو وختونوکی ثواب ترنور وروځوزیات وی هلته گناه هم ترنور وروځوزیاتو وی حضرت نبی ﷺ ددی ورځوپه هکله داسی فرمایي مامن ایام العمل الصالح احب الی الله من هذا الايام العشره ای عشر ذولحجة مشکوة ص ۱۲۶ یعنی نشته له ورځونه چی نیک عمل الله تعالی ﷻ ته ډیر کی خوښ وی ماسوا له دغو ورځودی ذالحجی.

بڻجھ او د پڻتنوعام رواجونه

دبڻجوسره ظالمانه سلوک اودهغويء په حقوق تيري كول

د پڻتنوعام رواجونه

سوال :- ډيرخلگ په ميراث كې خوراو لورته كومه حصه نه وركوي په شريعت كې ددوي حق څومره ده اوددي خلكو حكم څه ده ؟ بينوايعون الله

ځواب :- دې خوراو لور حق په ميراث كې شته او په شريعت كې معلوم ده چې خوردې وروپه مقابل كې يوچند حصه ده اودې وروردوه چنده او كومه چې لورده كه يي وروپه نه وي اولوريوه وي نودپلاريامورپه ميراث كې حق نصف ده (نيمي) مال او كه دوه اوياتردووزياتي وي بيبيي په ميراث كې حق اوحصه ثلثين ده . ددي په هكله الله تعالي ﷻ فرمايي يوصيكم الله فـي او لادكم للذكر مثل حظ الانثيين فان كن نساء فوق اثنتين فلهن ثلثا ما ترك والكانت واحدة فلها النصف سورة النساء حكم كوي الله تعالي ﷻ تاسوته دي تاسودي اولادوپه حق كې چې دسړي حصه ده دووبڻجو دي حصي برابره ده او كه صرف بڻجې وي او تر دووزياتي وي نوددوي حصه ثلثين ده او كه يوه وي بيانصف ده يعنى نيمايي او كوم چې ددي خلكو حكم ده چې خورلورته په ميراث كې حق نه وركوي ددوي حكم ډير خطرناك ده الله تعالي ﷻ دي ميراث بيان كوي دهغه نه ورسته بيان كوي من يعص الله ورسوله و يتعد حدوده يدخله ناراً حالداً فيها وله عذاب مهين سورة النساء ايات ۱۴ څوك چې نافرمانى كوي دي الله تعالي ﷻ اودې رسول دي الله تعالي ﷻ او تجاوزكوي له قوانينو دي الله تعالي ﷻ داخل به شي اوورته هميشه به وي كې اودده دپساره به دزلت عذاب وي

ديادونى ورده چې په ايات مذكوركي دي خالدلفظ راغلي چه هميشه معنى يي كيږي اودا حكم دي كافرده لهذا دادي هغو خلكو په باره كې ده چې داتجاوزونه جائزبولې اويابه داسي ځايودي امام صاحب (رح) په نـزد ډير ځنډمراوده خلاصه داده چې څوك دخوريا لورپه حق تيري كوي هغه دجهنم مستحق ده اوهمدارنگه په حديث كې دي چې مشكوة ذكر كړې چې كوم واريث له ميراث نه محروم كړل شي نوهغه خلك چې وارث يي محروم كړي په ورځ دقيامت به له جنته محروم كړل شي رواه ابن ماجه بالاخيره دلوريا خورحق نه وركول ډير خطرناك عمل ده او كبيره گناه ده په داسي عمل كوونكي دي خداي ﷻ دسخت غذاب ويـره ده الله دي مونږور څخه وساتي

سوال :- ڇڻي ڇڻي واپي خورته پلار دوديدوپه وخت ڊير سامانونه پسي ورکوي لهندا نورحق يي دپلار په مال کي نشته ؟

ځواب :- يوخوهغه سامان دي دلوردمهر په روپو اخستل شوي وي چي هغه ددي خپلي روپودي اوکي داسامان ددي په مهنروي اخيست شوي هم داعطيه ده له ميراث نه مانع نشي گريزداي اوسره له دي چي داپه ژوندکي ده اوميراث له مرگ نه وروسته وي .

سوال : لور دي پلار په کوم مال کي حق شته ؟

ځواب :- دلورحق دپلارنه پاتي په نغدوروپوکي اوپه زمکه کي اوپه ټولو هغوشيانوکي چي ترمگ مخته دپلار په ملکيت کي ووددي حق شته

سوال :- که چيري دي ناعلمي له وجه ورته دپلار په ميراث کي حق نه وي ورکړل شوي نودالله ﷻ د عذاب نه دخلاصون لاره څه ده ؟

ځواب :- هغي محرومي خورته دي وويل شي چي دپلار په ميراثي مال کي ستاهم دومره حق شته اياته يي ماته پخني که هغه ښځه په طيب نفس سره بي له اجبارنه داخپل حق ورته وبخني نواميدده چي الله تعالي به يي هم وبخني اوله عذاب نه به خلاص شي اوکي هغه ښځه خپل حق ضرور غواړي نوورکول يي لازمي دي په شريعت کي دکونډي حکم

سوال :- ډيرخلگ کونډي ته هم خپل حق نه ورکوي او هغه بي دهغي له رضايته خپل قريب ته دميراث په شکل کي په نکاح کوي گوياکي ده ته داميراث پاته ده اوله دنه ماسواء بل څوک داحق نلري چي دا کونډه په نکاح کړي اونه دا کونډه اختيارلري چي په خپله خوښه له چاسره نکاح وکړي داعمل دي پښتنوترکومه حده ناجائزده ؟

ځواب :- دي يوومسلمان نروي اوکي ښځه حق خوړل هغه که ميراث وي اوکي غيردميراث وي په اصل کي دي اورخوراک ده اوداوعيدونه مخته

تيرشواوکوم چي داعمل ده چي يوه کونډه بي له رضايته دي ميراث په شکل کي په نکاح کول دي دا هغه ظلم ده کوم چي دي جاهليت په دورکي مشرکانوله ښځوسره کول الله تعالي ﷻ په دي هکله داسي فرمايي لايحل ان ترثواالنساء کرها نده حلال تاسولره داچي په ميراث باندي وړي ښځي په زبردستي اوزورسره ❖ ددي ايات په تفسيرکي تفاسيرليکي چي دجاهليت په زمانه کي دي حضرت نبي کریم ﷺ تربعث مخته چي شرک اووهشت و چي کله به دي يو ښځي ميړه (خاوند)مړشودهغه د مرده واريثانو به دده دغه کونډه ښځه که بي زړه غوښته ورسره به يي په خپله نکاح کوله اوکي به يي په خپله نکاح نه ورسره کړه بل ته به يي په نکاح ورکوله اوپه دي

کنبی به ددی رضایت اوخوبی ته اعتبارنه وواوکلہ چی به یی نه په خپله زړه غوښت چی ورسره نکاح وکړی اونہ به یی بل چاته په نکاح ورکوله نوپه خپل کورکی به یی بنده ساتله اودهغه کونډی په مال وسامان به یی خپته اچوله چی کله دعدل اوانصاف قانون اسلام راغی نوالله تعالی ﷺ مسلمانانودی جاهلانواومشرکانو له هغووہشیانہ اعمالونہ رامنع کړل خوافسوس چی نن صبامسلمانانوخاصکرپښتنو قران پریښی ده اوصرف ددنیاحاصلوته یی مخه کړی چی ددنیالاس ته راوړلو تعلیمواودسیسو ته یی خپل ټول قیمتې وخت ورکړیده چی په نتیجه کی دی داسی مظلومو خاوندان گړخیدلی چی په اسلامی نړی کی ساری نه لیدل کیږی

دخپلې خوراویالورنه دهغې خپل مهراخستل

سوال دډیروخلگوخاصکرپښتنوداعادت ده چی خپله خوریالورپه ډیرو زیاتوروپو ورکوی او دهغی مهړپه خپل جیب کې اچوی اوہغې ته هیڅ برخه نه ځنی ورکوی بلکی بعضی سخت دله انسانان خوداسې هم کوی چی څوک ډیری روپی ورکوی نودی خپله لوریاخور ورکوی ولوکه هغه گوډیاړوندواویاډیرسپین ډیری هم وی دقران اوحديث په رڼا کی ددې عمل څه حکم ده ؟

خواب :- اول خوداچی یوه ښځه دکم مهړپه بدل کی په نکاح ورکول مستحب ده لکه چی حضرت عمر(رض)فرمایي الا لاتغالوا بصدقات النساء فانها لو كانت مکرمه فی الدنيا وتقواى عندالله لکان اولئکم بهاالنبي ما علمت رسول الله ﷺ نکح شیئاً من نساءه ولانکح شیئاً من بناته علی اکثر من اثناعشرة اوقية مشکوة ص ۲۷۷ خبردارزیادت مکوی په مهرودی ښځوکی ځکه که داعزتمندواي په دنیاکی اوتقوی وای په نزد دالله ﷺ نوحضرت نبی ﷺ په دې ډیراولې ووزه نیم خبر چې هغه یوه بې بې له بې بیانونه په نکاح کړی وی اویایوه لورله لورانونه په نکاح ورکړی وی زیات تردولوسواوقیو

حضرت ملاعلی قاری (رح)ددی حدیث په شرحه کی لیکي

فان قلت نهیه عــــن المغلات مخالــــف لقو له تعالی واتیتــــم احد اهن قنطاراقلت النص یدل علی الجوازلاعلی الافضلیت والكلام فیها لافیه حاشیه ۴ مشکوة ص ۲۷۷ که څوک وواي چی دی حضرت عمر(رض)منع له زیات مهړنه دی الله تعالی ﷺ له قول سره مخالف ده هغه داچې ورکړی یودی دوی ته زیات مال زه وایم چی ایات دلالت په جواز باندی کوی نه په افضلیت اوخبره په افضلیت دی کم مهړکی ده نه په جواز کی مطلب داچې په زیات مهړښځه ورکول جائز دی اوپه کم مهړورکول یی مستحب دی او همدارنگه دی حضرت ابن عباس (رض)نه روایت ده قال قال رسوالله خیرالنساءایسر هن صداقا- حضرت نبی ﷺ فرمایي چی بهتر دی ښځوهغه ښځه ده چی مهړی کم وی اوداسی نور ډیرحدیثونه شته دی کم مهړ په افضلیت کې پاته شوه داخبره چی دښځو خپل مهړونه هغوی ته نه ورکول کیږی اوددوی له رضایت

پرتہ چی ولی یی چاته و غواړې ورکوی یی داعمل دقران اوحدیث خلاف ده اوپه اصل کی دادې مشرکانو عمل ده الله تعالی فرمایي وأتواالنساء صدقاتهن نحلة یعنی ورکړی. ښخوته ددوی مهرونه په طیب نفس خوښه سره ددی ایات لاندی تفسیرمظهری لیکي

قال الكلبی وجماعت هذاخطاب للاولیا واخرج ابن ابی حاتم عن ابی صالح قال كان الرجل اذزوج ابنته اخذ صدقه اذونها فنهاهم عن ذلك فانزل الله تعالی ﷻ هذه الايات وكذ قال البغوی كان اذزوج غریبا حملوها اليه علی بعیر ولم يعطو هامن مـــــهرها تفسیرمظهری ج ۲ ص ۱۰ حضرت کلبی اویوډلی دعلماووویلی دی چی په دی ایات کی خطاب اولیأوته ده اواین ابی حاتم له صالح نه روایت کوی چی دجاهلیت په زمانه کی دا رواج ووچی یوه لوربه یی په نکاح ورکوله نودهغی مهـــــربه یی له هغې نه واخیست الله تعالی ﷻ مسلمانان ددی عمل نه منع کړل اودایات رانازل شوهمـــــدارنگه نفسیربغوی لیکلی چی دجاهلیت په زمانه کی دارسم ووچی یوه پردی سپری ته به یی کله کومه ښخه په نکاح ورکړه نوپه اونښ به یی ورسپره کړه او هغه ددی مهر به یی هغی ښخی ته نه ورکاوه معارف القران دمذکورایات په تفسیرکې لیکې دجهالیت په زمانه کی ښخې لره دکورنی استعمال دیوشی حیثیت ورکړی وو دخاروپه شان به یی خرخولې دخپل واده په خوښه کی ددی هیخ اختیارنه وواوددوی اختیار منوولیانوچی چاته ورکولی بس دهغوی به وی ولوکه به ددوی رضا نه وه هم دخپلوانوپه میراث کی ددوی هیخ حق نه وو بلکی دنورشیانوپه شان به دوی هم دسروپه ملکیت کی راتلی اودهغوی دولت به کپل کیده اوددی ښخوپه ملکیت اوقبضه کی به هیخ نه وو شریعت محمدی داناوړه اعمال ختم کړل اوبښخوته یی خپل انسانیت وبانښه معارف القران ج ۲ ص ۲۲۳

که دتفا سیرودغه مذکورعبارات زمونږ دخلگوله دغه ناوړه اعمالوسره مقایسه کړو چی دښخومتعلق یی کوی نوبلکل دادبې رحمه جاهلانو مشرکانو اعمال نن زمان په مسلمانانوکی موجوددی الله تعالی ﷻ دی رحم وکړی که چیرې دښخه بالغه وی اوداسی خای ورکړل شوی وی چی هغه خای ددی خوښ نه وی نودحنفی مذهب مطابق ددی ښخې په شریعت کی داحق شته چی دانکاح فسخ (ختمه) کړی اوبل خای په خپله خوښه نکاح وکړی خوکه دورکیدوپه وخت کی یی سکوت نه وی اختیار کړی خوله بده مرغه چی دپښتنوعزتمنې اوحیاءناکی ښخې دشرم اوحیاء له وجه داسې عمل ته جرائت نشی کولای چی په خپله خوښه نکاح وکړی الله تعالی ﷻ دی دابې رحمه اوسخت دله مسلمانان پوه کړی چی له داسې خطرناکو اعمالواوظلمونونه لاس واخلي خاصکرله خپل اولادسره داسی ظلم کول دانسانیت هم خلاف دی

په شریعت کی ددوهم واده حکم

سوال :- ڇٺي ڄلگ يوه ٻٺڇه لري خوبيا بله ٻٺڇه کوي ڇي په نتيجه کيبي دي مڃٺي ٻٺڇي ژوندي ڀرڃراب شي له هڃي سره ڃپل ميڀه صڃي وضع نکوي دهڃي په مال اونفقه اونقسيم کي کمي کوي دشريعت محمدی له نظره دهه عمل څه حکم لري ؟

ځواب :- الله تعالیٰ ﷻ فرمائي ڇي که تاسو عدل اونصاف دنٺڃو په مابين کي نشي کولاي نوبيا يوه ٻٺڇه وکڀري اونيامينٺڇه وکڀري ڇي ځکه ڇي هغه دومره زيات حقوق نلري لکه ڇي الله تعالیٰ ﷻ فرمائي وان لاتعدلوا فوا حدة اوناملکت ايمانکم الخ اونهمدارنگه دي ابوهريره (رض) صحح حديث شريف ده ڇي رسوال الله ﷺ فرمائي ڇي کوم شخص ڇي دوه ٻٺڇي ولري اوندهه مي لان يوطرف ته وي نودي به راشي په ورځ دقيامت اونپه يوه خوابه کوروي اگرکه دزڀه په محبت ڇي ديوي سره زيات اوله بلي سره کم وي په شريعت کي يي کومه گناه اونماڃه نشته ځوابته دهڃي په نفقه اونپه تقسيم کي کمي کول ظلم ده لهذاله مسلماننوسره ظلم کول بيا خاصکرله ڃپلي ٻٺڇي سره ڇي هغه دمڀره ڀرڃدمت کڀري ڀرڀد اوناروا عمل اونظلم ده الله تعالیٰ ﷻ فرمائي انا اعتدنا للظالمين نارا يعني مونڀر ظالمانوته اوربرابر کڀري ده

د ښځو ورکول په بدی وکی

سوال :- د پښتنورواج ده چی دخپل منځی دښمنی ختمولولپاره هغه مقابل لوری ته چی دمړی پوری پری باندی وی دغه بل مقابل دهغه مړی په بدله کی ښځی ورکوی د شریعت له نگاه داعمل څه حکم لری ؟

ځواب :- داداسې ناروا عمل اولوی ظلم ده چی په تمام جهان کی یی ساری نه لیدل کیږی بلکی د جاهلیت په زمانه د مشرکانوپه اعمالوکی چی دښځو متعلق یی ډیرزیات دانسانیت خلاف ظلمونه کول هم کوم اثرنه لیدل کیږی چونکی داپه اصل کی دحورو انسانانوخرځول دی چی په شریعت کی ډیر سخت حرام دی دحورو انسانانو دخرځوونکوسره الله تعالی دجهنم وعده کړیده الله تعالی ﷺ انسان بیامسلمان ډیرغزتمند پیدا کړیده لکه چی الله تعالی ﷺ فرمایي ولقد کرمانبنی ادم لهذا دهغو درجه له چارپایانو سره برابرول دقران اوحدیث اوعقل سلیم خلاف ده اوبل په دی عمل سره د دغې ښځې ټول عمر برباد شی ددغی ښځی رضایت هم ختم شی اومهری هم له منځه ولاړشی اودادخدای پاک ددی ایات خلاف ده.

واحل لکم ما وراء ذالکم ان تبتغوا باموالکم الخ یعنی حلال دی تاسولره ددینه ماسواء چی طلب یی کړی په بدله دمهرکی یعنی الله تعالی ﷺ فرمایي چی تاسوله نوروپر دیوښځوسره نکاح کولای شی دهغونه ماسواء کوم چی مونږ حرام کړیدی خو په بدله دمهرکی ورسره نکاح کولای شی لهذا داعمل دقران او حدیث خلاف ده اودخپل قریب سره داسې ظلم کول ډیره بې رحمی ده الله تعالی ﷺ دی مسلمانان دداسی ناوړه رواجونونه خلاص کړی

د نوی نورز د لمانځلو حکم

سوال :- دا کشر مسلمانانورواج ده چی دحمل دمیاشتی لمړی ورځ نوی نوروز ډیر په جوش اوخروش سره لمانځی اوپه دی ورځ میلی جوړوی همدارنگه په کورونوکی څه شیان پخوی اوبیایي نورو کورونوته دتحفی یاتبریکی په شکل وروړی داعمل شریعت محمدی څنگه محکوموی ؟

ځواب :- چونکی داعمل دمجسوم مشرکانو عمل ده لهذاله هغوسره دتشبه په وجه علماوودغه عمل ډیر خطرناک بللی چی هغه لیکي چی که چیری

داهدی اواجتماع دی دغی ورخی دتعظیم په وجه اجراء شی نویاکفر ده او که دتعظیم په وجه نه وی صرف دیورواج په خاطر وی بیادغه عمل کفر نده خوالبته نکول یی ښه کارده دبزایي عبارات په دی هکله په لاندی ډول دی المسلم اذاهدی یوم النیزوزالی مسلم اخرشیأولم یردبه تعظیم ذالک الیوم ولکن جری علی مااعتاده بعض الناس لایکفرولکن لاینبغی له ان یفعل ذالک ویفعله قبله اوبعدده لان لایکون تشبهاولئک بل حای لیکي وماجرت العادة فی سمرقندبنصب امیرنوروزواجتماع الناس وخروجهم الی اب رحمة واجتماعهم ثلاثه ایام واهدی الناس الی امیرنوروزفلاشک انهم اذاارادوا تعظیم الیوم بذالک کفر یعنی کوم چی په سمرقندکی کوم رواج ده چی دنوروزلپاره یوامیردروی اوخلگ امیردی نوروزته تحفی پیش کوی په دی کی شک نشته چی که چیری په دی سره ددوی اراده تعظیم ددی ورخی وی نوداکفرده لهدادداسی مهلکواعمالونه ډیراجتناب پکارده . والله واعلم

د ننواتی د پسه حکم

سوال :- یوله رواجونودپښتنوخه دارواج هم ده چی دخپل منځې دښمنی اوخفگان ختمولولپاره هغه مقابل خفه لوری ته چی دغه لوری پری ملامت شوی وی پسونه دننواتی په نامه وروپې ترڅوهغه خوشحاله شی بیا هغه خلگ دغه پسه حلالوی اوپخوی یی اوپدی روغه جوړه کی موجودخلگ یی خوری په شریعت کی د پښتنو ددی عمل حکم څه ده ؟

ځواب :- که دمفسیرینو وفقهاوو عبارت مخته کیږدواوغورپری وکړو نورامعلومیږی چی داعمل ناجائز او دغه غوښی حرامی دی تفسیرکابلی دالله تعالی ﷻ ددی قول لاندی لیکي وماهل به لغیرالله مطلب داچی دالله تعالی ﷻ دنامه نه ماسواء دکوم بت یا جن یا مرشدپه نامه یی وټاکي دهغه دتقرب اورضاغوښتنی په نیت یی ذبح حلال کړی دهغه دخوښی په نیت دهغه ځناورساره ایستل مطلب وی ددی ټولودغوښوخورل حرام دی ولو که دحلالیدوپه وخت کی دالله تعالی ﷻ نوم پری ویل شوی هم وی همدارنگه تفسیر معارف القران لیکي کوم یوځناورچی دغیرالله دنزدیکت اورضا

حاصلولولپاره حلال شی یعنی دهغه دوینی ټویولوغرض داوی چی داغیر خوشحاله شی اودذبحی حلالیدوپروخت دالله ﷻ نوم پری واخستل شی لکه چی ډیرناخبره مسمانان دبزرگانواوپیرانو په نامه دهغوی درضا حاصلولولپاره ځناورذبح کوی اودالله تعالی ﷻ نوم پری اخلی داشکل هم په اتفاق دعلمأووسره حرام ده اودذبح (حلال) شوی شی مردارده . همدارنگه نفسیریبضاوی اوتفسیرقرطبی هم ددی ایات لاندی داسی نفسیرکړی دتفاسیرودعباراتومطلب داشوچی کوم ځناوردچادرضا غوښتنی اوخوشحالی دپاره حلال شی دهغی غوښی خورل حرام دی اگرکه دالله تعالی ﷻ نوم پری ویل شوی هم وی اودرمختارپه

کتاب ذبائح کی پہ دی هکله داسی لیکې ذبح لقدوم الامیرونحوه کواحدمن العظمایحرم لانه اهل به لغیرالله ولوذکراسم الله درمختار کتاب ذبائح - کوم خُناور چی ذبح حلال شی دامیردرا تگ په خاطر یادنورو لوررتبه خلگولپاره حرامیری ولوکه دالله تعالی ﷻ نوم پری ویل شوی هم وی خُکه چی په دی ذبح دغیردنامواوزشوی درمختارله دی عباراتونه ورسته ددغه خُناور او دهغه خُناورچی دمیلمستیاپه خاطر حلال شوی وی فرق بیان کړیده چی دمیلمستیاپه پسه کی دغونبو خورل مطلب وی اوپه همدی نیت حلالیری نوغونبې خورل یی جائز دی اوپه دغه ذکر شوی صورت کی د غونبوخورل مطلب نه وی بلکی ذبحه حلالیدل مطلب وی چی هغه خوشحاله شی نو خُکه دااهل به لغیرالله شونومردارده او غونبې یی حرامی دی انتھی همدارنگه دننوتی په پسه کی هم حلالیدل اوخوشحالیدل مطلب وی او خورل دغونبو طبعایکبئی راخې بالاخره د مذکروعباراتوپه رنایکی ویلای شوچی دپښتنوداعمل ناجائز اودی ننوتی دپسه غونبې حرامی دی.

د شریعت له نظره د بدفالی حکم

سوال :- اکثر خلگ دکونگ په نامه په یوه مرغه بدفالی نیسی وایي چی کونگ دچاپه کورکښینی هغه سپیره وی همدارنگ دصفری په میاشت بدفالی نیسی وایي چی دادبلاوو او مصیبتونومیاشت ده په شریعت کی ددفالی حکم څه ده ؟

خواب :- نیک فالی په اسلام کی شته اوجائزده اوبدفالی په اسلام کی منع ده اوداهغه جاهلانه عقایدی چی په عربوکی دحضرت نبی ﷺ تربعث مخته چی دشرک اوجهل دور ووموجودوچی کله دین اسلام دونیاته راغی نود جهل ټولی تیاری رناشوی اواسلام داسی ناوړه عقایدختم کړل اووربانندی یی ردوکر لکه حضرت نبی ﷺ فرمایي لاعدوی ولاطیره ولاهامه ولاصفر مشکوة ص ۳۹۱ دعودی معنی دادچی دیومرض سرایت کول بل ته د جهالیت په زمانه کی داعقیده وه چی یوروغ انسان به دمريض خواته نه کښیناسته اونه به یی ورسره خوراک څښاک کاوه دموجوده زمانی دداکترانوهم داعقیده ده چی څوقسمه مرضونه یوبل ته سرایت کوی لکه جزام ، جرب ، رمدوغیره بالاخره حضرت نبی کریم ﷺ دجاهلانومشرکانوپه دی عقیده ردوکر اووی فرمایي لاعدوی یعنی سرایت کول دیوه مرض بل انسان ته په اسلام کی نشته (ولاطیره)ددی معنی ده بدفالی لکه چی ویل کیږی فلانی سړی په مخه راغی ځکه می کارخراب شوځکه هغه ښه انسان نده داهم دجاهلیت عقیده وه چی نبی ﷺ پری ردوکر اووی فرمایي لاطیره یعنی بدفالی په اسلام کی نشته دهرڅه مالک خیروی اوکه شروی الله تعالی ﷻ ده دچاپه لیدلواوپه مخه راتللوکی هیڅ نه پیښیږی ترڅوچی دالله تعالی ﷻ ارده نه وی (ولاهامه) دایومرغه ده چی دپښتنودرواج مطابق کونگ ده دجاهلیت په زمانه کی هم په دغه مرغه بدفالی کیدله لکه چی اوس یی ډیرمسلمانان په بدفالی نیسی حالانکه چی هغه دالله تعالی یوئناخوان مرغه ده حضرت نبی ﷺ دمشرکانو په دغه عقیده هم ردوکر اووی فرمایي ولاهامه یعنی بدفالی نیول په مرغه چی دچاپه کورکښینی سپیره کوی یی داپه اسلام کی نشته هرڅه دالله تعالی له جانبه دی مرغه دهیڅ شی مالک نده (ولاصفر) دجهالیت په زمانه کی هم داعقیده وه چی صفره دبلاوو او مصیبتومیاشت ده حضرت نبی ﷺ په دی عقیده هم ردوکر چی ترمیاشتی خیراوشر هیڅ تعلق نلری هرڅه چی وی الله تعالی یی کوی خیروی اوکه شرله دی نه علاوه بعضی علماوو بدفالی ته شرک ویلی ځکه چی دالله تعالی نه ماسواابل شی هم په خیر اوشرکی مالک بلل کیږی درس مشکوة ص ۶۵۹ مطلب داشوچی په ذکرشویوشیانو لکه کونگ اودصفری میاشت وغیره بانندی بدفالی نیول دمشرکانواودجاهلیت دزمانی عقایدوو چی اسلام پری سخت ردوکرخوافسوس چی دپښتنوهررسم او رواج چی لتوی هغه په اصل کی دکفارومشرکانویاهندوانورواج وی چی داپه څورلسمه صدی کی دجهل اخیره انتهاده له داسی عقیدونه پرهیزکول لازمی دی ځکه چی داسی عقایددرلودل لویه گناه اوغټ جهل ده . مسلمان بایدله اسلام نه

دومره ناخبره نه وی چی خپل اسلامی عقاید له نوروڅخه نشی جلا کولای . سوال :- که له یوې خوا حضرت نبی ﷺ فرمایي چی دمرض سرایت کول له یوو نه بل ته نشته خوله بلی خوتجربې داثابته کړیده چی دیووانسان مرض بل ته سرایت کړیده اوهمدارنگه دحضرت نبی ﷺ په بل حدیث شریف کی دی فرمن المجذوم فرارک من الاسد یعنی دجزام په مرض باندی له اخته انسان نه داسی تبینته کوی لکه له زمري نه ددی حدیث شریف مطابقت له مخته حدیث سره څه ده اودتجربې په هکله ځواب څه ده ؟ ځواب :- په دی خبره کی شک نشته چی صحت اومرض اوهرڅه دالله تعالی ترارادی پوری اړه لری خوالبته دی مسلمانانوعقیدی داسی جوړی شوی چی زه له مریض سره په تعلقاتوپه مرض اخته کیږم لکه الله تعالی فرمایي اناعلی ظن العبدی یعنی زه دخپل بسنده په گومان یم هغه چی څه گمان کوی نوزه هم هغسی ورپېښوم نوپه حقیقت کی دتجربې داخبره هم دالله تعالی په اراده سره ده ځکه خوچی کله له حضرت نبی ﷺ نه پوښتنه وشوه دهغی صالح اوسالیم اوبن په هکله چی له اجرېبو(خارښی)اوبنانوسره گډشوی وواوپه مرض اخته شوی وونوحضرت نبی ﷺ وفرمایل فمنا اعدی الاول یعنی اول اوبن ته دامرض دچانه سرایت کړی بلکی داټول دالله تعالی لخوا دی اودحضرت نبی ﷺ ددی حدیث چی فرمن المجذوم الخ مطلب داده چی تاسوله داسی مریضا نونه لری وه اوسی چی هغه دجزام په مرض اخته وی ترخوستاسوعقیدی صحح اوسالیمی پاته شی ولی که تاسود داسی مریضانوسره تعلقات لری اوتاسومریضان شی نووایاست به چی زه ځکه په دی مرض اخته شوم چی ماله دغه مریض سره تعلقات لرل اوحالانکه داغلطه عقیده ده نودصحح عقیدی جوړولو اوپه همدی صحح عقیدی دپاته کیدوپه خاطر حضرت نبی ﷺ داسی وفرمایل فرمن المجذوم الخ ورنه په حقیقت کی هرڅه دالله تعالی لخوا دی خپروی اوکه شر دیادونې وږده چی دمسلمانانولاندی رواجونه هم په بدفالی کی داخل اوناوادی لکه په نوی دوستی کی له ډوډی خوړلونه ورسته دوستانوته لاس نه ورپریمنځل ،دخسرپه کورکی ناوې تردریوشپو پوری په ځنځولی کی کښینول چی اکثرلمنځونه ورنه قضاوی همدارنگه دقبرکندولوپه وخت کی چی کرهان سره ووهل شی وایي چی بل مړی کیږی همدارنگه خلگ وایي کلیانی مه اړوی جنگه یاغم پېښیږی اووایي مسافرتلی جارو مه وهی مسافرته تاوان رسیږی اووایي وړوکی هلک په سرپه چپلاخه مه وهی یتیم کیږی که څه هم په سروهنه شرعاً ناجائزده همدارنگه وایي ددواخترونوپه منځ کی واده مکوی غم پېښیږی حالانکه دغه دشعیه گانورواج ده اووایي په سپینه ټنډه ناوی مه راوړی مرگ یاغم جوړیږی اوهمدارنگه په ډیروناویوبدفالی کیږی چی وایي ددی ناوی دراوړلوسره په کورکی غمونه دی ټنډه یي نشوه راپوری بختوره ماخذخلاصة الفقه والعقاید لهذا داټول ناروارواجونه دی اوحرام دی ځکه چی هرڅه دالله تعالی له جانبه دی خپروی واکه شروی ترمختنیوشیانو پوری هیڅ شی تعلق نلری بلکی تردغوشیانوتعلق ورکول بدفالی ده اوبدفالی په اسلام کی نشته بلکی علمأووورته شرک ویلی ده الله دی مونږله داسی عقایدو څخه وساتی .

خالونه وهل حرام دی

سوال :- د ډیرو پښتونو بڅور وچ ده چی دی و دید و پروخت په مخ خالونه وهی اوبعضی سړی هم په لاسونو خالونه لگوی په شریعت کی ددی عمل حکم څه ده ؟

ځواب :- خالونه وهل حرام دی او په داسې عمل کوونکی دخدای ﷺ لعنت ده او په کوم ځای چی خال وهل شوی وی هغه نجس ده که په علاج سره لری کیدونولری کول یی واجب دی حضرت نبی ﷺ په دی هکله داسی فرمایي لعن الله الوصلة والمستوصله والواشمه والمستوشمه مشکوة ص ۳۸۱ یعنی لعنت کړیده اله تعالی په ویبستانو لگونکی بڅه باندى اوددی عمل په طلب کوونکی باندى اولعنت کړیده الله تعالی په خال لگونکو بڅو باندى اوددی عمل په طلب کوونکی باندى حضرت امام نووی (رح)

ددی حدیث په شرحه کی لیکى دا حدیث شریف صریح ده په حراموالی دی خال وهلو او ویبستانو لگولو کی اودا دواړه حرام دی مطلقاً په فاعل او مفعول دواړو باندى او په کوم ځای چی خال ولگیری هغه نجس گزری که چیری لری کول له منځه تلل یی په علاج سره کیری نولری کول یی واجب دی او که نه لری کیدومگر په زخم سره په داسې حال کی چی ټول اندام یی ضایع کیری او یا له کاره لوییری او یی حسن بنایست بلکل ختمیدونویایى لری کول واجب ندی البته توبه ایستل ضروری دی او په تاخیر سره یی گنهگاریری حاشیه مشکوة ص ۳۸۱ خوبدبختانه چی ددی عمل کوونکی ته داعمل بلکل حرام نه ښکاری نولری کول خویي خود نشته اوتوبه ایستل له دی عمل نه یی په خاطر کی هم نه راځی بالاخیره دا ډیر بد عمل ده او نن صبا په ډیر کثرت سره اجرا کیری ددی کتاب مطالعه کوونکی نه زما داهیله ده چی باید دامسئله په خپل اهل عیال باندى هم عملی کړی اونور وته یی هم ورسوی

دالله تعالی ﷺ نه پرته په بل شې قسم کول

د ډیرو ناعلمه خلگو خاصکرد پښتونوغادت ده چی دالله تعالی نه پرته په نوروشیانوهم قسمونه کوی لکه په جماعت ، کعبه او په پیر صاحب ایا داسی قسمونه کول جائز دی اود حضرت عمر (رض) ددی حدیث شریف مطلب څه ده من حلف بغیر الله فقد اشرك وفي رواية فقد كفر یعنی څوک چی دالله تعالی نه پرته په بل څه قسم وکړی نوهغه شرک وکړ او په یوه روایت کی دی چی هغه کافر شو؟ ځواب :- حلف قسم کول دالله

تعالیٰ نه پرته په بل څه حرام دی اونه دغه قسم پوره کول ضروری دی او نه دالله تعالیٰ نه پرته په بل څه قسم کولوته قسم ویل کیږي هداية په باب اليمين کی ليکی فاليمين بالله دون غيره یعنی قسم صرف دالله تعالیٰ په نوم کیدای شی نه په بل څه په بل ځای کی ليکی ومن حلف بغيرالله لم یکن حالفاکا لنبي ولکعبه وکذااذاحلف بالقران لانه غیرمتعارف یعنی چاچی قسم وکړ دالله تعالیٰ نه ماسواء په بل شی هغه قسم کونکی نده لکه په نبي، کعبه اوقران قسم کول ځکه چی دا متعارف مشهورنده . اودحضرت عمر(رض)حدیث علموو د حدیث په کفران نعمت اویاشرک خفی باندی حمل کړیده یعنی شرک نده خوبیا هم یوخطرناک قول ده ځکه چی یوخودالله تعالیٰ نه پرته په بل څه قسم کول حرام دی اوبل دهغه سپری چی دالله تعالیٰ نه پرته په بل څه قسم کړی ددپه دغه عمل دده نیک اعمال ختمیږي لهذاله داسې اعمالونه ځان ساتل ضروری دی (مأخذهدایة باب اليمين والفجرصادق ص ۷۵)

یوصاحب رتبه شخص ته دلټیدلو حکم

سوال :-داکثرخلگورواج اوعادت ده چی کله یومجلس ته یوصاحب رتبه شخص راشی نوپه دی مجلس کی ناست خلگ دهغه لپاره تعظیمالتیږي دمسلمانانودغه عمل دشریعت موافق ده اوکه نه ؟

ځواب :-په دغه مسئله کی علمامختلف دی بعضی علماوایی چی دچادپاره تعظیماً لټیدل مطلقاً جائزندی ځکه چی حضرت نبي کریم ﷺ په تعظیم سره ښه لایق ووخوهغه صحابه (رضی الله عنهم)له دغه عمل نه منع کړل اوځنی نورعلماوی چی که دالوررتبه شخص داغواړی چی ماته دی خلگ ولاړشی نوورته لټیږي دی اوکه نه غواړی نونه دی ورته لټیږي حضرت مولانا عبدالحی (رح)لیکی چی حقه خبره داده چی کومه حضرت امام غزالی (رح)اختیارکړیده چی لټیدل تعظیماً مطلقاً جائزدی که هغه لوررتبه شخص غواړی اوکه نه دهغه دخوشحالی اوعزت لپاره نفع المفتی والسائل ص ۱۲۷ خوبایدووايوچی صاحب رتبه سپری په زړه کی داتقاضابایدو نکړی چی ماته دی خلگ ولاړشی ځکه چی په حدیث شریف کی په دی ډیرسخت وعیدموجودده

په مسجد کې د دنیاوی خبرو کولو حکم

سوال :- دی پښتنورواج ده چی په جماعتونوکی منجسونه کوی اودی مهمان خانوپه شکل یی استعمالوی دپښتنوددغه عمل حکم څه ده اودالله تعالی ددی ایات مطلب څه ده ؟ وان المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا مسجدونه دی الله تعالی کورونه دی تاسو مه بولی په مسجدوکی دالله تعالی نه سواء بل هیڅوک

خواب :- په جماعتونوکی دنیاوی خبری کول بعضی کتابولکه خزانه الفقه حرام بللی اوهمدارنگه په بعضی احادیثوکی په دی باره کی ډیرسخت وعیدونه راغلی اودی ذکر شوی ایات په باره کی تفسیراحمدی لیکي چی ددی ایات ډیرتفسیرونه راغلی خو واضح تفسیری داده چی دایات نازل شو لپاره دمنع کیدودی خبرودینوی ووپه مسجد کی له جهته دتعظمه دی مسجدڅکه چی دادی الله تعالی کورونه دی لهذاتعظیم یی پکارده نولایق له هغه چاسره چی دی الله تعالی اودی رسول الله ﷺ اطاعت کوی داده چی په مسجدکی صرف عبادت اودکرووکړی نه بل شی . انتهی

سوال :- دی سنتوځایونه چی نن صباله مسجدوسره جوړیږی که په دی کښی دنیاوی خبری کیږی دابه هم جائزه وی لکه په جماعت کی ؟

خواب :- دی سنتوځایونه چونکی دی مسجدپه نیت نه جوړیږی بلکی له اوله نه دی منجس لپاره په نظرکی نیول شوی وی لهذادی سنتوځایونه دی مسجدوحکم نلری خو چونکی دامنجسونه دی مازدیگراومانښام ترمخ کیږی اودی سهرپه وخت کی له لمانځه نه ورسته کوم چی داډیر دبرکت وختونه دی اول خوپه دی وختوکی پته خوله کښیناستل هم دذکر په شان ثواب لری نوپته خوله کښیناستل پکاردی اوکه خبری کوی نو مناسبه داده چی له بیهوده اوبیکاره خبرونه پرهیزوکړی ځکه چی نبی ﷺ فرمایي ومن لم یقل خیراً فلیصمت یعنی څوک چی دخیرخبری نکوی نو پته خوله دی کښینی

په نوکانودرنگ لگولوسره اودس نه کیږی

سوال :- یونوی رسم دښځوداهم ده چی په نوکانورنگونه لگوی ددی عمل په کولوسره په اوداسه اوغسل کی کوم تغیرراځی اوکه نه ؟

خواب :- په اودس اوغسل کی داضروری ده چی نوکانوته اوبه ورسپری که چیری داسی یومانع موجودشی چی نوکانوته اوبه نشی رسیدلای نو اودس نه کیږی دنوکانورنگ هم داسی ده چی نوکانوته اوبه نه پریږدی لهذا علماووپه دی فتوی کړی ده چی دنوکانو درنگ سره اودس نه کیږی اود دی اصل دی علمگیری لاندی الفاظ دی اولذق باصل ظفره طین یابس اورطب لم یجز علمگیری ج ۱ که په اصل دنوکانوپوری وچې یالندی ختی

نښتې وی نو اودس نه کیږی . بالاخیره دی نوکانورنگ لگولوسره اودس نه کیږی که چیرې دارنگ لگیدلی وی نوضروری ده چی داودس کولوپه وخت یی وگروی (لری)کږی ځکه چی داډیرخطرناک عمل ده مسلمانانوته پکارده چی خپل اهل او عیال دداسی اعمالونه رابندکږی کنه مسئولیت به یی دی ټولوپه غاړه وی حضرت نبی کریم ﷺ فرمایي کلکم راعی وکلکم مسئول عن رعیتیه یعنی هر یودتاسونگهپان ده اوهر یودتاسومسئول ده له خپل رعیتیه یعنی اهل او عیال نه

دطريقت اثبات دقران اوحدیث نه

سوال :- بدبختانه چي ځيني خلگ له طريقت اوبيعت نه انكاركوي وايي چي داله كوم ايات اوياحديث نه ثابت نده كه په دي هكله معلومات راكړي څودوهابيت پسنده خلگوغلط فهمي زائله شي ؟

ځواب :- بيعت ياطريقت ياپه پښتوساده ژبه لاس نيوي دقران اوحدیث نه ثابت ده اوورنه انكاركول صرف جهل اواتباع دهواده اودشيطان دوسوسو پيروي ده دطريقت څلورطريقي نقشبنديه قادريه سرورديه چشتيه دنړي په گوټ گوټ كي موجودي دي اوحق دي په لكهاوواوميليونوعاملين لري اوپه څلورومذهبوكي تراوسه په دي طريقيهيوخيچ يوعالم نه ردكړي نه يي داعمل دشريعت خلاف بللي بلكي ټولوعلماووداعمل په دين كي يوضروري عمل بللي ده اوپه خپله علماً ووچي دصحابه وونه ورسته دوي دحق لارښوددي دطريقت دغه عمل اجراءكړي اوځانونه يي پكښي داخل كړي اونوروته يي هم په دي عمل باندي توصيه كړيده بعضي اهل حديث يا غيرمقليدين دبعيت نه انكاركوي حالانكه چي دادنياپه سربومفسده اوبي ادبه اودشيطان دخوهيشاتوتابع فرقه ده دبعيت ثبوت له قرانه علماً په لاندې ايات كې ښيي يايهاالنبى اذا جاءك المومنات يبايعنك الاية ترجمه اي پيغمبره چي كله تاته مسلمانې ښځي راځي اوله تاسره په دي خبره بيعت كوي چي له الله تعالى سره به شريك نه چوروي اونه به غلاكوي اونه به زناكوي اونه به خپل بچيان قتلوي اونه به په كوم بهتان راتگ كوي چي دخپلولاو اوپښوپه مابين كي يي جوړكړي وي نه به ستانافرمانې كوي په مشروع اورواووكاروكي نوروسره بيعت وكړه بيان القران حكيم الامت مولاناشراف علي تهانوي ددي ايات په حاشيه ليكي چي دا ايات په دي خبره واضح دلالت كوي چي بيعت په اسلام اوقران كي ثابت ده اوله حديث نه دبعيت ثبوت دعباده بن صامت روايت ده قال عليه الصلوة والسلام وحوله عصابة من اصحابه بايعوني على ان لاتشرکوا بالله ولاتسرقوا ولاتزنوا الخ بخاري ترجمه چي حضرت نبي ﷺ وفرمايل اودده اردگردپه شااوخواوصحابه وويوه ټولي وه چي ماته بيعت راكړي په دي چي تاسوبه له الله تعالى سره شريك نه نيسي اونه به غلاكوي اونه به زناكوي اوتراخيره دحديث شريف حضرت مولاناذكريا(رح)ددي حديث شريف لاندې ليكي دحضرت نبي ﷺ دغه بيعت دصحابه وونه نه بيعت داسلام ده نه بيعت دجهاد بلكي داعيني هغه بيعت ده چي صوفيه حضرات خليفه گان يي په امورو داسلام باندي دټينگښت لپاره اخلي حضرت مولانا عبدالغفورعباسي ليكي چي داحديث په دي تصريح ده چي دبعيت اسلام اوجهادنه علاوه په ترك دگناهواوپه التزام دينكواعمالوهم بيعت دنبي ﷺ په زمانه كي موجودو دمحدث جليل مولانا خليل احمدسهارنپوري نه سوال وشو اياستاسويعني داهل سنت والجماعت په نزدباندي مشغوليدل په اعمالو دصوفيه وښاندي اوورنه بيعت كول جائزدي اواياتاسوپه دي قول كوي چه رسيدل دهيوغوفيوضوباطنه چي له سينودبزرگانواوواليه قبروددوي چي نوروته به رسيږي اوهغه فايده ځني اخلي دا حق دي ؟ په ځواب كي ليكي يستحب عندنا اذا فرغ الانسان من تصحيح العقائد وتحصيل المسائل

الضروريه من الشرع ان يبايع شيخا راسخا القدم في الشريعة زاهدا في الدنيا راغباً في الآخرة الخ يعني مستحب ده زمونږ داهل سنت په نږدباندي چي كله يوانسان فارغ شي له صحح كولو د عقايد وڅخه اوله حصولو د ضروري مسائلو د شريعت نه نوبايد بيعت وكړي له يوه شيخ څخه چي هغه راسيخ القدم وي په شريعت كې اوبې پرواه وي له دنيا نه او طلب كونكي داخبرت وي عقايد اهل سنت والجماعت ص ۲۶

ديعت ضرورت او د صحبت شيخ ثبوت له قران نه

سوال :- ايا بيعت كول ضروري دي ؟

ځواب :- ددي متعلق حضرت اشرف علي تهانوي (رح) په خپل كتاب التكشف ص ۱۲۶ كې ليكي چي لكه څرنگه د مرض ظاهري د علاج لپاره ديوداسي طبيب ضرورت ده چي په خپله هم صحح او تندرست وي اود نورو علاج هم كولاى شي همدارنگه د مرض باطني د علاج لپاره د داسي شخص او مرشد ضرورت ده چي په خپله هم متقى اوصالح وي مبتدع اوفاسق نه وي اود نورو هم تكميل او تصحح كولاى شي (انتهى) لكه څرنگه چي مخته تير شو حضرت صحابه باوجود د د مورده كمالاتو چي هريويي د دين ستوري اورنواوه اودهدايت وړانگي ددوي په اقتداء كې مستوري وي چي ديوه ادنا صحابي درجه او مرتبه يي داوسني زمانى له يوه غټ ولى نه اوچته اوبلنده وه خوبيا هم دوي د حضرت نبى كريم ﷺ سره په ترك دمعصياتو بيعت كاوه نودنن زمان مسلمانان چي د پيروي بختيو اوناړواوو وشكار او مرتكب دي څنگه كولاى شي چي د جهل اوضلالت په توره تياره كې خپل مقصد ته ځان ورسوي ترڅو چي يي يورهنما د ځان لپاره نوي غوره كړي داسي رهنمايان اوليالادنږي په گوټ گوټ كې موجود دي هرانسان ته لازمه ده چي دا اوليالووسره تعلق پيدا كړي او په هغوى دشو

يوبركاتواوانواري الهى فيوض څه ناڅه ځان ته راجلب كړي لكه چي يوشاعر وايي د عطاريه دكان كښينه چي عطارشي - خودبه سوزي چي ملگري دلوهارشي

او الله تعالى دنيكوبندگانوسره په تعلق درلودلوسره مسلمانانوته توصيه كوي اوفرمايي واتبع سبيل من اناب الى ترجمه متابعت كوه په دين كې دلاري دهغه چاچي رجوع يي كړيده ماته يعنى له هغوسره تعلق جوړكړه بل ځاى الله تعالى فرمايي واصبرنفسك مع الذين يدعون ربهم بالغداوة والعشى يريدون وجهه ترجمه اوبند كړه نفس خپل له هيغوكسانوسره چي بولې رب خپل په سهاراوبينگاه كې اوارده كوي په دې سره رضا دالله تعالى بل ځاى الله تعالى فرمايي يا ايهاالذين امنوا اتقوا لله وكونومع الصادقين ترجمه اي مؤمنانو وويريږي دالله تعالى نه اودصديقينو ريښتينو) سره وواوسي مولانا ذكريا (رح) ليكي چي مفسرين وايي دريښتينيونه مراد دتصوف شيخان دي څوك چي ددوي ددرشل خدمتگار شي نوددوي دتربيت اوروحاني قوت په برکت دابنده لويي

لويي ترقي کوي تبليغ نصاب ص ۳۱ الله تعالى په مذکرواياتونوکی صراحة بيان کړی چی که تاسوتقوی کوی نودصادیقینواولیاالؤمعیت یوځای والی اوله هغوسره صحبت اختیارکړی

دبعضی شاعرانواقوال هم دی طرف ته رابلل کوی لکه یوشاعرلیکی صحبت صالح تراصلاح کند - صحبت طالح تراطالاح کند

یعنی دنیك صالح مجلس به تانیک کړی اودبدمجلس به دی بدکړی یوبل شاعرلیکی هرکه خواهدهمنشینی باخدا گونشینددرحضوراولیاء

هرڅوک که غواړی یوځای والی له الله تعالى سره ورته ووايه کښینه په حضورداولیاؤکی

دشیخ شرائط

سوال :- له څنگه شخصیت څخه بایدبیعت وشی ؟

ځواب هغه شخص چی ورنه بیعت کیږی دهغه دپاره علماوولاندى شرائط بیان کړیدی بایدمتقی اوصالح وی دسنت تابع وی مبتدع بایدنه وی دینی علم په قدردضرورت ورته حاصل وی عاقلان عالمان دهغه طرف ته مائل وی دهغه صحبت اومجلس بایدمؤثروى اودهغه دصحبت اومجلس نه دمريدانودعمل اصلاح کیږی هغه اشخاص چی په مذکوروشرائطو سنبال نه وی قابل دبیعت نده.

د جنازی او میت مسائل

د جنازی نه بعد د دعا حکم

سوال :- د جنازی نه بعد په اجتماعي صورت سره دعا کول مستحب ده که مکروه؟

خواب :- دی میت قریبان دخپل میت دپاره په انفرادي صورت سره چې هروخت وغواړي دعا کولای شي البته د جنازی نه بعد په اجتماعي صورت سره دعا کول د صحابه کرام او تابعینو او تبع تابعینو نه ثابت نه ده له همدغه حنیفی ډیر معتبر وکتا بونو دغه عمل مکروه بللی او ور څخه یی منع فرمایلی ده لکه چې په محیط کی لیکي :- ان الد عابعد صلوة الجنازه مکروهه محیط باب الجنائز ﴿﴾ د جنازی نه بعد دعا کول مکروه ده په خلاصة الفتاوی کی لیکي لایقوم بالدعافی قرأة القران لاجل الميت بعد صلوة الجنازه وقبلها ج ۱ ص ۲۵۵

د جنازی نه بعد او یا مخسته دمیت لپاره سورت ویل او دعا کول دی نه ووشی

په فتاوی سراجیه کی لیکي

اذا فرغ من صلوة لایقوم بالدعا ص ۲۳ چی کله د جنازی نه فارغ شي نو د دعا دپاره دی نه درپړی په بزایه علی هامش عالمگیریه کی لیکي

لایقوم بالدعا بعد صلوة الجنـازة لانه دعامة ج ۱ ص ۲۸۳ د جنازی د لمانخه نه بعد دعا دپاره دی نه درپړی ځکه چې هغه یوارد دعا کړیده یعنی په جنازه کی

په بحر الرائق کی لیکي ولایدعو بعد التسليم ج ۱ ص ۱۸۳ وروسته له سلامه دی دعانکوی

ملا علی قاری (رح) په مرقات کی لیکي

لایدعو للمیت بعد صلوة الجنازه لانه يشبه الزیادت فی الصلوة الجنازه مرقات ج ۲ ص ۲۱۹ د جنازی د لمانخه نه دی وروسته دی دعانکوی ځکه چې دا زیادت ده په لمانخه د جنازی کی

خضرت مولانا عبدالحی (رح) لیکي

عن ابی بکر حامد الدعا بعد صلوة اجنازة مکروهة نفع المفتی والسائل ص ۱۳۴

ابوبکر حامد وایی چی دعا وروسته له لمانخه د جنازی نه مکروه ده

مجموعه خانی قلمی لیکي

دعانخواندو فتوی برین قول است ص ۳۴۹ هکذ فی جامع الرموز ج ۱ ص ۱۲۵

دعادی نه کوی فتوی په دی خــــبره ده.

حیلة اسقاط

سوال :- مروجہ حیله اسقاط چی دهرعام اوخاص لپاره جوړیږي څنگه ده؟

خواب :- باید ووايو چی حیله اسقاط ثابتہ ده اودفقهی حنیفی په معتبرو کتابوکی ددی ذکرشته خوالبته مروجہ حیله اسقاط دبعضی نقصاناتوله وجی خوندوره نده هغه نقصانات چی په مروجہ حیله اسقاط کی موجوددی په لاندی ډول دی (۱) داچه داحیله فقهاوو صرف دمسکینانو دپاره تجویز کړی حالانکه چی نن صبادهرڅومره ډیرمالدار

دپاره هم داحیله جوړیږي چی دادحقیقت خلاف ده بل داچی په دی حیله کی دثلاث مال لحاظ نه کیږي اودیتیم بچیانوحق نه ساتل کیږي بل داچی حیله اسقاط نن صبا یورواج گرځیدلی ده که یو ډیرغریب مسکین وراث وی هم درواج اوپښتونوالی په خاطر به ضرورپه خپل مرده پسی اسقاط ورکوی ولوکه روپی په قرضه اوسود ورته اخلی هم اوبل داچی داحیله

اقلایومستحب عمل ده خودعواموپه نزدداحیله مستحب نه بلکی واجب یافرض ده اوحلانکه هر مستحب چی دی درجی ته ورسیري هغه مکروه ده لکه درمختارلیکی سجده الشکر مستحبه به یفتی لکنها تکره بعد الصلوة لان الجهله یعتقدونها سنة وواجبة درالمختار قبیل باب اعتکاف یعنی سجده دشکر مستحب ده اوفتوی په دی خبره ده لکن له لمانخه نه ورسته یی کول مکروه دی ځکه چی ناعلمه خلگ په هغه باندي دسنت یا واجب گمان کوی ځکه خو علمگیری هم لیکي قالوا هذا ذلم یتخذ عادة بل فعل ذالک احیانا اما اذا اتخذ ذالک عادة له فانه یکره علمگیری کتاب الحیل ج ۶ ص ۳۹۰ ځینی خلگ واي التزام ناجائز ده دوام جائز ده په داسی اعمالوکی دوام ده نه التزام خواب داده چی دوام هم هروخت جائزنده علامه شامی لیکي لاینبغی ان یقراء سورة متعینه علی

الدوام لئلا یظن بعض الناس انه واجب ج ۱ ص ۴۰۲ یعنی نده مناسبه خبره چی یوسورت معین همیشه وایي ددی لپاره چی بعضی خلگ په هغه باندي دواجب گمان نه وکړي همدارنگه ملاعلی قاری لیکي الدوام علی امر مندوب قدیوهم العوام فی الغلط ویعتقدونها لازما- مرقات ج ۲ ص ۲۹۴

يعني هميشه توب په مستحب كارباندي كله كله عوام په غلطي كي اچوي او هغه داعقیده كوي چي دالازم ده بايد دوام نه پري وُشي په مروجه حيله كي دوام نه بلكي التزام موجودده بالجمله حيله في نفسه يومستحب امرده ځكه خوزمونړ اسلافو دغه عمل كړيده خو البته عوامو دغه حيله دمذكور وشرائطو په وجه دپته مفضي كړه چي مكروه شي ځكه خومولانا رشيداحمد ليكي حقوق ماليه له حقوق دي اداكولو اديكيري او حقوق بدنيه لكه لمونځ او روژه په فديه وركولو اديكيري باقي پاتي شوه مروجه حيله اسقاط دامحض لغوه اوبي هوده حليه او په خيرلقرون كي ددي هيڅ اثر نه ليدل كيږي فتاوي رشيديه ج ۱ ص ۱۲۶ څوكه بيا هم دحيلي ټول شرايط په نظر كي ونيول شي او اصلاح شي كول يي ښه خبره ده خومشكل داده چي په ټول شرائطو برابر حيله انجام كول ناممكنه خبره ده هداماعندي وللناس فيمايعشقون مذاهب.

تـعـزـيـه

سوال :- دی خلگور وراج ده چی دجنازی نه بعد دمپری وارث په جماعت کی تردریوورخو پوری ناست وی اونورخلگ ورتہ راخی ورتہ تعزیه کوی چی ددی دپاره دنیا لیاواو بالنبتونوخاص انتظام وی اولہ نوروکورونو چایونہ راخی چی دمپری دوارث دکورچای ہم پکینی وی ایاداعمل صحی ده اوکنہ ؟

خواب :- دغه عمل بعضی کتابونومطلقاً مکروه بللی ولوکہ تعزیه مستحب ده لکه چی رد المحتارلیکی

وفي الجلوس للتعزیه فی غیر المساجد واما فیہ فیکره وفي الامداد قال کثیر من ائمتنا یکره الاجتماع عند صاحب البيت ویکره له الجلوس فی بیتہ حتی یاتی الیه من یعزی الخ قلت وهل تنتفی الکرهت بالجلوس فی المسجد وقرأة القران حتی اذا فرغو اقام ولی المیت وعزاه الناس کما یفعل فی زمننا قال الظاهر لالکون الجلوس مقصودا للتعزیه لالقرأة القران رد محتارص ٦٦٤ ج ١ خبره په کنبیناستلو لپاره دی تعزیی په غیردی مسجدکی ده اوکوم چی په جماعت کی تعزیه اخیستل دی دامکروه ده اوپه امداد کی دی چی دیروز مور امامانو علم او ویلی چی دی دمپری په کورکی جمع کیدل دا مکروه ده او دمپری دوارث لپاره هم دامکروه ده چی په کور کی په دی نیت کنبینی چی خلگ ورتہ راشی اوتعزیه یی وکپی علامه شامی وای چی ماوویل چی په دی کراہتہ ختمپری چی په جماعت کی کنبینی او قرأت ووی او بیا خلگ دمپری وارث ته تعزیه کوی کوم چی زموږ په زمانه کی رواج ده ده وویل چی ظاهره داده چی صحیح نده خکه مقصود کنبیناستل لپاره دتعزیه وی نه لپاره دقرأة قران او همدارنگه فتاوی تاتارخانیه لیکی

الجلوس فی المسجد ثلاثه ایام للمصیبه مکروه ص ١٨٣ ج ٢ په مسجدکی دری ورخی کنبیناستل دمصبیت دپاره مکروه دی اوفتاوی عالمگیریه دخزانة الفتاوی په حواله سره لیکی

وفي خزانة الفتاوی والجلوس للمصیبه ثلاثه ایام رخصه وترک احسن ج ١ ص ١٦٧ او په خزانة الفتاوی کی دی چی کنبیناستل لپاره دمصبیت دری شپی رخصت ده خو پربنودل یی بنه دی که په بعضی کتابوکی تردریوشپو پوری تعزیه فاتحه اخیستل جائز لیکل شوی هم دی خو ددی خاص انتظام سره چی په مروجہ فاتحه کی دی هغه هم جوازنه ورکوی.

لکه په تبیین الحقایق کی لیکی

ولاباس بالجلوس الی ثلاثه ایام من غیر ارتکاب محذور من فرش البسط والاطمعه لانها تتخذ عند السرور ج ١ ص ٢٤٦ خه باک نشته لپاره دکنبیناستلودی فاتحی تر دیرو وورخو پوری ترخوچی ممنوع شی نه وی

ورسره پيوسته شوی لکه غورپول دفرشواودخورا کوبرابرو لکه څکه چی دادخوشحالی په وخت کی وی نه دغم--- له دینه علاوه مروجہ فاتحہ نورودیرمفسجداتو لره مستلزمہ ده لکه په جماعت کی منجس کول نسوار کول اونورحالانکه چی مسجدونه صرف دذکر لپاره دی علاوه پردی چی په مروجہ فاتح کی لاسونه پورته کول اودعا کول احسن الفتاوی بدعت بللی لهاددی عمل پرینبودل لازم دی دتعزیه اخیستلو صحیح طریقہ داده چی دې مرده وارث یا ولی په خپل کورکی تعزیه واخلی خوہلته ہم بایدڅه خاص انتظام نه وی خورا ک څښاک برابرول صحیح نده اوداهم ضروری نده چی وارث به بلکل نورهرڅه پرپردي اوددی لپاره به ناست وی بل هیڅ کاربه نکوی

تکرار دتعزیه

سوال :- داخترپه ورځوکی خلگ دی مری دوارث کورته ورځې اوورته تعزیه کوی ولوکه مخته هم تعزیه کړی وی ایاداعمل جائزده اوکه ناجائز - بینواتوجروا.

ځواب :- دوهم وارتعزیه کول مکروه ده که ده عیدپه ورځوکی وی اوکه په

نوروورځوکی البتہ دمسافریادهغه چادپاره چی تعزیه یی نه وی کړی جائزده که څه هم ددی غائب دپاره چی فاتحہ یی نده اخیستی ښه خبره داده چی دعیدپه ورځوکی ورته تعزیه ونه کړی بلکی دعیدمخکی اوپا وروسته دی وکړی ځکه چی داده خوشحالی شپې اوورځی دی اوپه تعزیه سره تجدیددحزان راځی . ردالمحتارپه دې هکله داسی لیکې

واولهافضل ای بعد دفن وتکره بعدها لانها تجدد الحزن الی لغائب وتکره التعزیه ثانیاً

له دفن (خښیدولو) دمړی نه بعدفاتحہ اخیستل بهتردی او له هغه وروسته مکروه ده ځکه چی دادمړی واریثانوته غم ورنوی کوی البتہ که کوم غائب وی تعزیه یی نه وی کړی نوکولای شی اودوهم ځل تعزیه مکروه ده

په مړی پسې دخیراتوشرعی حیثیت

سوال :- دی ډیرومسلمانانورواج ده چی په خپل مرده پسې په یوټاکلی وخت خیراتونه کوی لکه اول ،دریم ،اووم اوکلنی (تلنه) دشریعت له نگاه ددی عمل څه حکم ده ؟

ځواب : دمړی دپاره دعااستغفار صدقه اوخیرات ورکول لپاره دی ایصال ثواب جائزده البتہ ددغواعمالودپاره دی خاصوورځوټاکل صحیح ندی هوکه یوعاقل بالغ وارث له خپله مالہ دی غریبانودپاره څه خورا ک

برابر وی بغیرد تعین دوخت نہ صحیح ده اوکوم چی تعین دوخت ده ددی جوازپه هیخ یومذهب کی هم نه لیدلکیری علامه ابن امیرالحاج المالکی په خپل کتاب مدخل ج۳ ص ۲۷۵ کی دی عمل ته بدعت ویلی امام ابن حجرمکی شافعی دی عمل ته بدعت مذمومه ویلی فتاوی کبری ج۲ ص ۷ ج۳ امام موفق الدین حنبلی دی عمل ته مکروه ویلی مغنی ص ۴۱۳ اوداحنافو دعلماوو اقوال په دی مسئله کی په لنډی ډول دی.

ردالمحتادی بزازی په حواله لیکي

ویکړه اتخاذالطعام فی الیوالاول والثالث وبعداالاسبوع ج۱ ص ۶۶۴ او مکروه ده برابرول دی خوراک په اوله ورځ اوپه دریمه ورځ اوورسته له اوومی نه علامه شامی په بل ځای کی لیکي یکره الاجتماع عندصاحب البیت بل اذافرغوا من الدفن فلیتفرقوا ❖ مکروه ده جمع کیدل په کوردمړی کی بلکی چی کله فارغ شی له دفن خنبولودمړی نه نوخواره واره دی شی اوپه خپلوکارودی مشغول شی .

فتاوی عالمگیری لیکي

ولایباح اتخاذاطعام ثلاثه ایام کذافی التتارخانیه ج ۱ ص ۱۷۶ اوندی روابرابرول دی خوراک دری شپی دمړی په کورکی همدارنگه په تاتارخاینه کی دی

حافظ ابن الهمام لیکي

ویکړه اتخاذالضيافة من الطعام من اهل الميت لانه شرع فی السرورلافی الشروروهی بدعة مستقبحة فتح القدير ج ۱ ص ۴۷۳ مکروه ده تیارول دی خوراک له کوره دی مړی نه ځکه چی داپه خوشحالی کی وی نه په غموکی اودایوبدعت قبیه ده

حضرت ملاعلی قاری (رح) لیکي

بل صح عن جریر(رض) کنانعه من الیناحة وهو الظاهر فی التحريم قال الغزالی (رح) ویکره الاکل منه قلت هذاذلم یکن من مال الیتیم والغائب والافهو حرم بلاخلاف مرقمات ج۱ ص ۱۵۱ حضرت جریر(رض) نه صحیح روایت ده چې موربه دا خوراک په ویورماتم کی شمیرول امام قاری (رح) فرمایي چې دا حدیث ظاهره ده په حرام والی ددی عمل کی امام غزالی (رح) فرمایي چې خوراک کول له دینه مکروه دی ملاعلی قاری وای کراهة هلته ده چی په دی کنبی دیتیم اوغائب مال نوی مصرف شوی اوکه دیتیم او اوغنه څوک چی موجودنه وی مال مصرف شوی وی بیاداعمل اوورنه خورک کول حرام دی

حضرت قاضی ثناءالله په خپل وصیت کی لیکي

بعدمردن من رسوم دنیوی مثل دهم وبستم وششماهی و بر سینی هیچ نه کنیدزیرا که رسول ﷺ زیاده از سه روز ماتم جائز نداشته اند و حرام ساخته اند مالابدمنه ص ۱۶۰ زمرگ نه وروسته دنیوی رسمونه رواجونه مکوی لکه لسم، شلم اوکلنی تلنه هشیخ مکوی خُکه چی رسول تردریو ورخُوزیات غم لمانخل رواندی بللی بلکی حرام کری یی دی . له دینه ماسوازمورمروجه خیراتونه په نورودیروقباحتومشتمل دی هغه داچی دخیراتونه بلکل دخدای ﷻ درضاو ثواب دپاره نه وی بلکی درواج اوپستنوالی په خاطر وی ولی که دغه ولی یوارث ته وواپی چی دغه روپی فلانی مسکین او یافلانی مدرسې ته پتې ورکړه په دې کنبې به ستا ثواب زیات وی اوستامرده ته به یی زیاته فائده رسیږې نوهغه دې خبرې ته تیارنده کومه چی مور تجربه کری ده اوبل داچه که یو ډیر غریب وارث وی هم خودی به پخپل مرده پسې ضرور خیرات کوی دنوم اوپنستو په خاطر ولوکه روپی په قرضه او یا په سودورته اخلې هم اوکه خپل اهل اوعیال اولادپه وچه مړی کنبینوې هم اوبل داچه په دی خیراتوکی اکثر دخپلوانو اودوستانواشنایانو حصه وی دی مسکینانوچندان لحاظ نه پکنبې کیږې لهدا داعمل دهغه مثال مصداق گرځې چې وایي- هندوستری خدای ﷻ ناراضه ❖ بالاخیره په مونږ لازمه ده چی مسلمانان پوه کری او په دینې معاملاتوکی اومصارفو کی ورته شرعی طریقو ونښې اوخپله وجیبه اومسئولیت له غاړې لرې کړو

دختم شرعی حیثیت

سوال :- بعضی خلگ په خپل مړی پسې دایصال ثواب په نیت او یا دمصیبتو ددفع په خاطر ختمونه کوی چی په دی کی دخوراک ترتیبات هم نیول شوی وی اوله مدرسوحافظان یا طالبان راغواړی او ټول قران شریف په ډیر لنډ وخت کې ختمه وی دشرعت له له نظره دا عمل څنگه ده ؟ بینواتوجروا

خواب :- په مروجو ختم قرانکریم دهندسند علماوومتفق دی چی مکروه اوبدعت ده که څه هم بعضی کتابونه جوازورکوی لکه

حضرت مولانا عبدالحی (رح) لیکې

یکره ان قرواجهرالأخلاقه باستماع القران وهوفرض فی خزانه الروایات فی التاتار خانیه عن المحيط من المشائخ من قال ان ختم القران بالجماعة جهرا ویسمى سپاره خواندان بالفارسیه مکروه وفي القنیه عن شرح السمر خسی یکره للقوم ان یقرؤ جملة لتضمنها ترک

د زیارتو متعلق مسائل

سوال :- غیرمقلیدین زیارتونو ته تلل شرک بولې ایادا خبره صحیح ده او کنه اوزیارتونو ته تلل ثواب ده اوکه وبال ؟

خواب :- چونکی دحضرت نبی ﷺ دبعثت نه مخته جهل اوشرک اوقبرپرستې وه لهذا د مسلمانانودعقیدودى برابرولودپاره دحضرت نبی ﷺ اول وارخلگ دزیارت کولونه منع کړل خو کله چی اسلام ترقې وکړه اومسلمان پوه شول نوحضرت نبی دزیارت کولواجازت وکړاووپی فرمایل : کنت نهیتکم عن زیارت القبورالافزورهاالخ مشکوٰۃ ۱۵۴ترجمه مامنع کړی واستي له زیارت کولو دقبروڅخه خبرداراوس زیارتونه کوی ځکه دا تاسوته له دنیانه بې رغبتی درکوی اواخیرت دریادوې لهذاددی حدیث له رویه دزیارت کول جائزه بلکی په ټول عمر کی یوارواجب اویامستحب ده علی اختلاف بین العلماء البته په زیارت کولوکی دافراط وتفریط نه باید کارنه واخستل شی بلکی په هغه طریقه زیارت وشې کومه چی شریعت ښودلې هغه په لاندې ډول ده

دزیارت کولوشرعی طریقه

زمورپه مذهب وسیله جائزه ده لهذازیارتونوته تگ کول او اولیا، شهداً او صالحین په خپلودعاووکی وسیله گرزول صحیح ده نو چې کله مقبری (هدیری)ته ورغلي سلام به ورواچوي په دی شان (سلام علیکم دارقوم مؤمنین انتم لئاسلف ونحن لکه تبع وانا انشاءالله بکم لاحقون نسئل الله لئانولکم العافیة)له دینه وروسته به سورة اخلاص (۷) ځله وواپی اوایات

الکرسى اویایاسین شریف اوثواب به یی مرده ته اوتولې مقبری ته وبخښی وروسته به دعاورته وکړی دی مغفرت اودی ځان په هکله په دی شکل دعا کولای شی چی یاالله ستاددی صالح اونیک بنده په وسیله زما دغه دعاقبوله کړه اوزما مرادپوره کړه دی اولیاووپه مزارو به په دعاووکی لاس نه پورته کوی اوهمدارنگه په دعاکی به دانه وایي چی په حق دفلانی دی وه که څه هم بعضی صوفیه حضرات ددی قول دجواز قائل دی خونوردیرعلماداعمل مکوره بولې لکه هدایه په باب الکراهة کی لیکي ویکره ان یقول فی دعائه بحق فلان اوبحق انبیائک ورسلك لانه لاحق للمخلوق علی الخالق هدایه باب الکراهة ص ۱۷۵هکذا فی العالمگیریه ج ۵ ص ۳۱۸ هکذا فی سراجیه ص ۷۲هکذا فی فتح القدیروايضاًرجان شامی الی الکراهة او هدیری ته حکمت داده چی کله ورشی بایدعبرت حاصل کړی مرگ وریاد کړی اوله دنیانه بی رغبتی اختیارکړی

دښځوزیارتونوته تلل دشرعته له نظره

سوال :- دی نبخوزیارتونه ته تلل جائز دی اوکنه اودحضرت عایشی (رض) دی خپل ورور عبدالرحمن زیارت کول په جواز دلیل گرزول صحیح دی اوکه نه ؟

خواب :- دی نبخوزیارتونوته په تللو دحضرت عایشی (رض) د خپل ورور عبدالرحمن دلیل گرزول صحیح ندی ځکه چی په هغه وخت کی دبخو جماعتونوته تلل جائزوومگر اوس عصرکی دبخو جماعتونوته تلل ناجائز دی اوپه خپله دحضرت عایشی (رض) له دی قول نه لوشهدتک مارزتک نه معلومپیری چی اجازت نشته له دینه علاوه بعضی علماهم

فرمایي چی اجازت نشته دهغه حدیث له مخی چی حضرت نبی ﷺ فرمایي

لعن الله زورات القبور یعنی لعنت کړی الله تعالی ﷻ په هغو نبخوچی دقبرونوزیارتونه کوی که څه هم بعضی نور علما جوازورکوی اووایي چی دا حدیث تراجازت مخته ووبیامنسوخ شو خو په دی شرط اجازت ورکوی چی له فتنی نه به په امن وی چونکی نن زمان دبخو له کور نه وتل اوزیارتونوکول له فتنی نه په امن نه دی لهذا دپیرعلما په دی متفیک دی چی نبخو لره اجازت نشته دی فقهاوواقوال په دی مسئله کی په لاندی ډول دی فتح الباری لیکي فقیل دخلن فی عموم لادن وهو قول الاکثرو محله اذا امننت الفتنة - فتح الباری شرح بخاری ج ۳ ص ۱۴۸ اوهمدارنگه حضرت امام نووی (رح) لیکي

وهل تکره للنساء وجهان قطع الاکثر ————— رون با لکراهة ومنهم من قال لا یکره اذا امننت الفتنة حاشیه مشکوة ص ۱۵۴ ایانبخولره زیارت کول مکروه دی په کنبی دوه مذهب دی دا کثرو علماو و فیصله ده چی مکروه دی اوبعضی علماوایي چی ندی مکروه که چیری له فتنی نه په امن وی

علامه شامی (رح) په دی هکله داسی لیکي

وقال خیر الرملی ان کان ذالک لتجدید الحذن ولبکأوالندب علی ماجرت عادتھن فلا تجوز وان کان للاعتبار والترحم من غیر بکأوالتبرک بزیارت القبور الصالحین فلا بأس اذا کن عجائز ویکره اذا کن شواب کحضور الجماعت فی المساجد وهو توفیق حسن رد محتار ج ۱ ص ۱۶۵ خیر رملی ویلی چی که چیری زیارت کول دغم تازه کولو اوزرا افسوس لپاره وی کوم چی دبخوعادت ده بیاجائز نده اوکه لپاره دعبرت اوتبرک اوترحم حاصلولو په قبرودنیکانووی بی له ژر ایا جائزه خوکه زری نبخی وی اودخوانو نبخولپاره زیارت کول مکروه دی لکه حاضریدل ددوی مسجدوته لپاره دجمعی علامه شامی فرمایي دابنه فیصله اومتاقت ده په مابین د مذهبینوکی البته په اوسنی عصرکی دنه جواز مذهب راجح بیکاری لکه دی پاک او هند د علماو و فیصله هم په اوس زمانه کی په عدم جواز ده لکه حضرت قاضی ثنالله پانی پتی لیکي زیارت قبر مردان

راجائزاست نه زنان مالابدمنه ص ۸۷ یعنی سرولره زیارت کول جائزدی نه نبخولره
اوهمدارنگه عمده القاری شرح بخاری دیواوردبحث نه وروسته لیکې

وحاصل الکلام ان زیارت القبورمکروهة للنساءل حرام فی هذه الزمان ولاسیمانساءمصرلان خروجهن
علی وجه فیه الفسادو الفتنة عمده القاری ج ۸ ص ۱۰۱ خلاصه دبحث داشوه چی نن زمان زیارتوته دتللو
اجازت صرف زړونبخولره شته خو په دی شرط چی خلاف شرع اعمال به هلته نکوی لکه ژړاکول طواف کول
(یعنی ترزیارت راگرخیدل) خاوری خوړل میخونه تکوهل زانگووی اچول وغیره اوکه داخل شرع اعمال
کوی بیا زړونبخولره هم اجازت نشته

زیارتونو ته د خرخی لگولو حکم

سوال :- لری زیارتوته سفرکول اوڅه خرڅه لگول څنگه دی کوم چی بعضی علمای صحیح نه بولې اوپه دلیل کی داحدیث راوړی

لاتشدالر حال الالی ثلاثة مساجدالخ مطلب داچه صرف دریومسجدوته سفررواده مسجدحرام مسجدنبوی اومسجداقصی

خواب :- اکثرعلمالکله ماجوزی(رح)امام حرمین (رح)امامنووی (رح)امام غزالی (رح) زیارتوته سفرکول جائزبولې اودازموپمذهب هم ده اودذکر شوی حدیث په هکله لیکې چی دادمسجدوپه باره کی ده ځکه چی دغه دری مسجدونه ترنورومسجدونونه زیات ثواب اودرجه لری اوله دینه ماسواءنورمسجدونه په درجه کی سره برابر دی اوپه هرځای کی جماعت موجودی لهدایو جماعت پریښودل اوبل ته سفرکول بی فایدی دی اوکوم چی زیارتونه دی دهغوی په کولوامرشوی اودهغوی برکات هم یوله بل سره فرق لری لهدا هغوته سفرکول بی فایدی ندی نوزیارتوته سفرکول جائز دی الفجر الصادق ص ۶۶ردمحتارج ۱ ص ۶۶

په زیارتو دجنپو درولو حکم

سوال :- په زیارتو جنپی درول څنگه دی کوم چی بعضی خلگ ددی عمل دجواز دپاره دحضرت نبی ﷺ هغه عمل اصل بولې چی یوه شنه لښته یی راواخیسته اوپه نیمه یی ماته کړه اوپه هغودوقبروچی په عذاب کی مبتلاوونیمه ،نیمه ودروله اووی فرمایل چی ترڅوداوچی شوی نه وی ترهغه به عذاب ځنی پورته وی ایاداحدیث دمروجه جنپو دجواز دلیل گرزیدلای شی اوکه نه ؟

خواب :- زمورمروجه جنپی تردی حدیث لاندی کول اوجائز بلل ډیرمشکل اودانصاف نه لری خبره ده دڅووجونه اول داچه دحضرت نبی ﷺ دغه عمل بعضی علماءودانحضرت ﷺ خصوصیت بللی ده دوهم داچه داجنپې عوام په دې نیت نه پری دروی چی حضرت نبی ﷺ چیری داسی عمل کړی بلکی صرف دیورواج په خاطر وی دریم داچه په دی مروجه جنپو دپرزیات قیمتې دسمالونه وی اوبعضی جنپی مکملې پوښ شوی وی چی داصرف اضاعت دی مال ده اوبیخایه مصرف ده حالنکه ضایع کول دمال حرام دی څلورم داچه په قرونوثلثه ووکی ددی عمل هیڅ اثرنه لیدل کیږی باوجوددی چی دالرگی اودسمالونه هلته هم موجودوولهدادا عمل بدعت ده مفتی رشیداحمد (رح) هم په خپل کتاب حسن الفتاوی

ج ۱ ص ۳۷۴ کی ددی عمل په بدعت والی تصریح کړی

په زیارتو د گنبدو جوړولو او کتاری لگولو حکم

سوال :- بعضی خلگ قبرونه پخوی اوځنی گنبدی پری جوړوی اوڅوک کتاری پری لگوی د شریعت له نظره ددی عمل حکم څه ده ؟

خواب :- د نبی ﷺ د صحاح احادیثونه دا امر ثابت ده چی د قبرو توهین مکوی یعنی په قبرونو کښیناستل هغه پیمالول او د قبر و خواته جواب چای کول وغیره قبرونه د مسلمانانو یوه برزخی ره ایشگاه ده دهغو احترام کول ضروری دی خو په داسی طریقه چی د شریعت نه ثابت وی په قبرو گنبدی جوړول او د قبرونو پخول او کتاری وغیره پری لگول داسی اعمال د شریعت نه ثابت ندی له همدغه اعمال د قبرونو په احترام کی داخل ندی په شریعت کی دغه اعمال منع ښودل شوی دی د حضرت جابر (رض) روایت ده نهی رسول الله ﷺ ان یجصص القبور ان یبني علیه وان یقع علیه مسلم ج ۱ ص ۳۱۲ منع فرمایلی ده رسول الله ﷺ له پخولو د قبرو اوله گنبدی جوړولو په قبرو باندی اوله کښیناستلو په قبرو باندی

حضرت امام نووی (رح) د ذکر شوی حدیث په شرح کی لیکي

والبناء علیه ان کان فی ملک البانی فمکروه وان کان فی مقبره مسبله فحرام نص علییه الشافعی (رح) والاصحاب قال الشافعی فی الامم ورأیت الاثمه بمکه یامرون بهدم ما یبني ویواید الهمدم قوله ولا قبر أمشرفاً الاسویته شرح مسلم ج ۱ ص ۳۱۲ په قبر باندی عمارت جوړول که هغه ځای د جوړونکی په خپل ملک کی وی نومکروه دی او که په عامه هدیره کې وی بیاحرام دی امام شافعی (رح) او د هغه اصحابو پدی خبره تصریح کړی امام شافعی په کتاب الام کی ویلی چی ما لیدل امامان په مکه مکرمه کی چی په قبرود جوړو شو یو عمارتو په ښکولو یی حکم کاوه او اول قبراً مشرفاً الاسویته حدیث ددی خبری تائید کوی

علامه شامی (رح) لیکي

وأما البناء فلم ارمن اختار جوازه رد المحتار ج ۱ ص ۶۶۲ کوم چی جوړول د عمارت او بادی دی په قبر باندی زه گمان نکوم چی چادی جواز ورکړی وی

علامه سراج الدین الحنفی لیکي

ویکره البناء علی القبور سراجیه ص ۲۴ مکروه ده جوړول د بادی په قبر باندی

حافظ ابن الهمام لیکي

ان النبي ﷺ نهى عن تربع القبور وتجسيصها فتح القدير ج ٤ ص ٤٧٢ منع فرمایلی ده نبی ﷺ له څلور کونجه جوړولو د قبرونه اوله پخولو د قبرونه حضرت ملا علی قاری (رح) لیکي په قبروچي هرڅه جوړشوی وی ږنگول یې واجب دی اګرکه مسجدوی هم مرقات ج ٢ ص ٣٧٢ حضرت امام محمد (رح) فرمایي چي په قبر باندي دخپلو خاورنه ماسوا هېڅ شی اضافه کول صحح ندي لکه چي هغه لیکي ولانری ان یزاد علی ماخرج منه ونکره ان یطین اوان یجصص ان النبي نهى عن تربع القبور وتجسيصها قال محمد (رح) به نأخذ وهو قول ابیحنیفه (رح) کتاب الاثار لامام محمد ص ٩٧-٩٦ مورصحح نه بولوچي زیادت دی وشي په قبر باندي ترهغو خاوروچي د قبرنه راوتلی وی اومور مکروه بولوگ لول د قبرواو پخول د قبرو ځکه چي نبی ﷺ منع فرمایلي له څلور کونجه جوړولو د قبرو او پخولو د قبرو او همدغه زموږ مذهب ده او همداد امام ابو حنیفه (رح) قول ده

د ذکرشویو عباراتو خلاصه د شوه چي په قبر باندي دخپلو خاورو پرته نورڅه زیادت کول ناجائز دی که هغه گنبدی وی او که کتاری وی او که دهغه پخول وی اوداسی نورله دیننه علاوه دمذهب ټولو کتابولکه قاضی خان ج ١ ص ٩٢ عالمگیری ج ١ ص ١٧٦ وغیره ددی اعمالوپه نه جواز تصریح کړی بلکي امام احمد (رح) او امام شافعی (رح) هم ددی اعمالو په نه جواز قائل دی لهدا گنبدی جوړول او کتاری لگول وغیره په زیارتو باندي مکروه تحریمی دی ځکه مکروه چي مطلق ذکرشی دامام ابوحنیفه اونوروسلفو صالحینوپه نزدورنه مکروه تحریمی مراددی لکه علامه ابوالمکارم (رح) لیکي المکروه التحريم عند الامام یعنی دمکروه نه مراد په نزد امام ابوحنیفه (رح) حرام دی همدارنگه تصریح حاشیه تلویح ص ٢٧ له امام ابوحنیفه او امام محمد دواړونه نقل کړی چي دمکروه نه کراهة تحریمه مرادده

په زیارتو دچراغولو حکم

سوال :- ځنې خلگ دجمعی په شپه په بعضی زیارتونوچراغونه لگوي ددی عمل حکم په شریعت محمدی ﷺ کی څنگه دی

ځواب دا عمل بدعت ده او شریعت ددغه عمل نه منع فرمایلي ده حضرت عبدالله ابن عباس (رض) روایت کوي لعن رسوالله ﷺ زائرات القبور والمتخذین علیها المساجد والسرچ مشکوة ص ٧١ یعنی لعنت کړی حضرت نبی ﷺ په زیارت کونکو وسخو باندي او په قبرو دجماعت جوړونکو باندي اودچراغولو کونکو باندي ظاهر خبره ده چي حضرت نبی کریم ﷺ په کوم عمل لعنت فرمایلي وی هغه هېڅ وخت جائز نشي گرځیدلای ملاعلی قاری (رح) ددی حدیث په شرح کی لیکي چي دابیخایه مصرف ده

اوضای کول دمال حرام دی اوبل داچه داله اثارودجهنم نه ده گویاکې ددی قبرتعلق له اوره سره ده
اوجهنمی ده

علامه سیدمحمودالوسی الحنیفی (رح) لیکي

وتجب ازالة كل قنديل اوسراج على قبرولايجوزوقفه ونذره روح المعاني ج ٥ ص ٢١٩ واجب
ده لری کول دهرقنديل اوچراغ چی په قبرباندی وی نه یی وقف صحح ده اونه یی نذر فتاوی علمگیری لیکې
واخرج الشموع الی راس القبورفی اللیالی الاول بدعة ج ٥ ص ٢١٩ لگول دی شمعودی قبروسروته په
اولوورخوکی بدعت ده

حضرت قاضی ثناءالله(رح)لیکي

وانچه برقبوراولیاءعمارتهارفع بنامیکنندوچراغان روشن کنندوازین هرچه میکنند حرام است ❖ داچې په
قبرونودی اولیاووگنبدی جوړوی اویاچراغونه پری لگوی اوددی نه علاوه هرڅه چی زیادت کوی حرام دی
همدارنگه داعمل دشوافعواومولکوپه نزد هم مکروه اوحرام ده حضرت امام نووی په شرح مسلم ج ١ ص ٧٦
کی تصریح پری کړی لهذا قبروته شمعی اویاچراغونه لگول یوناجائز اوبدعت عمل ده الله
تعالی ﷻ دی په مسلمانانودجهالت تیاری رپاکړی اورب دی په مورددبعاتوتوری تیاری صباح کړی

په قبرونو ډېر دواو پوښونو اچول

سوال :- په قبرونو ډېر دی او پوښونو اچول څه حکم لری حالنکه په ډیرو پوښو ډیر قرانی سورتونه لیکلی وی ایادابه دقران شریف بی ادبې نه وی

خواب :- په قبرونو ډېر دی پوښونه اچول بدعت او حرام دی مخته دامستله په تفصیل سره ذکر شوه چی په قبروله خپلو خاورونه ماسواء نورڅه زیادت کول جائزندی اوسره له دی چی دااضاعت دی مال ده دادقبراحترام نده بیا خاصکرهغه پوښونه چی په هغوباندی قرانی ایاتونه نویشته وی دداسی پوښو اچولو په قبرولولویه گناه ده چی په دی کنبی دی قران بی قدری ده اودقران بی قدری سبب دهلاکت ده . یوعالم شهیدجمعه محمدپه خوب لیدلی ووچی په خوب کی ورته وایي چی زما تر پښو قران پروت دی دادرلری کړه هغه فرمایي چی زه کله دده قبرته ورغلم دده تر پښو قران نه ووالبته په ده یوپوښ پروت ووچی څلورطرفه پکنبی قرانی ایاتونه سورة اخلاص او ایات الکرسی لیکلی وه نومووییل چی بس همدغه قران ده ❖ فقهاووددی عمل په حراموالی تصریح کړی لکه چی علامه شامی (رح) لیکې وفی الاحکام عن الحجته تکره الستور علی القبور حاص ٦٦٢ په احکام کنبی دی له حجت نه چی مکروه دی پردی اچول په قبروباندی دحضرت مولانا عبدالحمی صاحب نه سوال وشو قد تعارف فی بلادنا انهم یلقون علی قبور الصلحاء ثوبامکتو بافیة سورة الاخلاص هل فیہ بأس قال هواسته هانہ بالقران ویصر مستعملا متبدلا وابتذال کتاب الله من اسباب عذاب الله کذافی نصاب الانصاب نفع المفتی والسائل زمونږ په ښاروکی عادت ده چی په قبرونو د اولیاووباندی پوښونه اچوی چی په هغه سورت اخلاص هم نویشته وی ایاددی پرواشته اوکه نه ؟ په خواب کی لیکې دادې قران اهانت ده اودا مستعمل گرځی او ضایع کیږی اوضایع کول دقران سبب دی عذاب دی الله تعالی ﷻ ده همدارنگه په نصاب الانصاب کی هم دی له دینه علاوه پردی په قبروباندی اچول اضاعت دمال ده اواضاعت دمال حرام ده اوپه دی خبره کی دهیچا اختلاف نشته والله اعلم

په قبرونو باندې دطواف حکم

سوال :- بعضی خلگ قبرونوته ورځی اوطواف پری کوی (پری راگرزی) په شریعت کی ددی عمل څه حکم ده ؟

خواب په قبرونو طواف کول ډیر سخت ناروا عمل ده طواف دکعبی شریفی نه ماسوء بل هیڅ ځای ثابت نده اوداپه حقیقت کی دیهودونصرای ووعمل دی حضرت نبی ﷺ په دی هکله داسی فرمایي لعن الله الیهودو النصرای اتخذوا قبورا نبیائهم مساجد مشکوة ص ٦٩ لعنت کړی الله تعالی ﷻ په یهودو اونصرای ووچی دپیغمبرانوله قبروڅخه یی مسجدونه جوړکړی یهودو

اونصاری وودقبروسره ډیر زیاتی کاوه هغه ته یی سجدی لگولی او په هغه به یی طوافونه کول چی ددوی په هکله حضرت پیغمبر ﷺ پورتنی حدیث ذکر کړ خوبدبختانه چی نن دکفارومشرکانو ډیر عادتونه مسلمانو خپل کړی دی او که څوک ورته وایي چی داخل دشریعت ده نو ورته وایي چی مورته تراوسه چاندی ویلی چی دی زیارتو متعلق دا اعمال ناجائز دی نوته نه یی مگروهایی یی چی داجهل مرکب ده . حضرت قاضی ثناء الله حنیفی ددی عمل په هکله داسی لیکي ولايجوز مايفعله الجهال بقبور الاوليا والشهداء من السجود و الطواف حولها واتخاذ السرج والمساجد اليها ومن الاجتماع بعد الحول كالاعياء و يسمون عرساً تفسير مظهر ج ۲ ص ۶۵ هکذی ارشاد الطالبین ص ۸۱ و ما لا بد منه ص ۸۸ ندې جائزهغه فعلونه چی جاهلان یی کوی په قبرو داو لیاو او شهادو باندی چی هغه سجده کول دی اودی هغه اردگرد طواف کول او چراغونه لگول ا و مسجدونه جوړول او هر کال بعد هلته دمیلودپاره جمع کیدل چی عرس یی بولې داهرڅه ناجائز دی

قبروته دزانگواچول اومیخونه ټک وهلوحکم

سوال :- ډیری ښځی دی اولیاو وشهیدانو قبرونوته ورځې او هلته ورته زانگوی اچوی په دی نیت چی زمابچی پیداشی اویامیخونه ټکوهی په دی نیت چی زمامراد حاصل شی داعمل ترکومه حده ناجائزه ؟

خواب :- دا هغه جاهلانه اومشرکانه اعمال دی چی حضرت نبی ﷺ په داسی ناوړه اعمالو ویریدو اومسلمانان یی په ابتدا داسلام کی له زیارت کولونه منع کړل خوبدبختانه چی دغه دجاهلانواعمال په څورلسم صدی کی مسلمانانوتکرار کړل دتولوحاجاتوپوره کونکی په حقیقت کی الله تعالی ده لکه حضرت قاضی ثناء الله لیکي مددخواستن از غیر خدا جائز نیست ❖ له الله تعالی ﷻ نه ماسواء دبل چانه مددغوښتل جائزندی خاصکر په تکی یینی اموروکی له الله تعالی ﷻ نه پرته بل څوک تبدلی نشی کولای بالاخره که چیری ددغه عمل کوونکی خپل مرادونه له مړونه پورته کول غواړی او هغه په دی کی موثر حقیقی بولی لکه چی ددوی له دی قول نه معلومیږی ❖ درمی وروغتم زیارت ته راکړه سره زمن زیارته-نوبیا شرک ده ځکه چی مړی دهیڅ خیراوشر مالکان ندی او که مړی په خپلومراد ونو پوره کولو کی موثر نه بولی نوبیا شرک نده البته له گناه نه خالی نده ځکه چی شائبه دی شرک پکښی شته ځکه خو علمالیکې چی دی اولیاو قبروته په دعا کی لاس پوره کول صحح ندی چی شائبه ددی پیدا کیږی چی گویا کی له مړی نه څه غواړی له دینه علاوه خلاصه الفقه والعقاید هم ص ۵۷ دی اعمالوته شرک ویلی که څه هم دغه اعمال دجهل له وجی نه له دی خلگو څخه صادیری خوداکثر و علمأوپه نزدباندی جهل عذر نده لکه چی شرح عقاید په دی خبره تصریح کړی.

د قبرونو د خاورو يا خوړدو خوړلو حكم

سوال :- ډيرى ښځى اوځنى سړى دقبروخاورى چى دوى يي خوړدې بولې خورى اوکور ته يي هم راوړى چى هلته يي دکورنوروکړې هم استعمالوى ايا دعمل جائزده اوکه نه ؟

خواب :- خاوره په خپله پاکه ده البته خوړل يي حرام دې مطلقاً که دقبروې اوکه دغيرقبر په حديث شريف کښې ددى عمل سخت ممانعت راغلى له حضرت ابوهريره (رض) مرفوع حديث ده ﴿ من اكل الطين فکانما اعان على قتل نفسه طبرانی ج ٦ ص ٣١١ ترجمه چاچى خاوره ياخپه وځوړله گویاکی هغه کومک وکړ په وژلوله خپل ځان سره

فتاوى علمگيرى ليکى

الطين الذى يحمل من مکه ويسمى طين همزه هـ لـ الكراهة فيه كالـ كراهة فى طين الذى وردالحديث فيه قال الكراهة فى الجميع متحدكذافى جوهر الفتاوى ج ٥ ص ٣٤١ باب الكراهة هغه خاوره چى دمكى مكرمى نه رااخستل كيږي اوخاوره دحمزه (رض) يي بولې اياكراهة پکښې شته لکه كراهة په هغه خاوره كى چى حديث شريف پکښې راغلى په خواب كى ليكى چى كراهة پوتولوکى يوشى ده په جوهرالفتاوى كى هم ذكردى همدارنگه مخته مونږ ذكرکړوچى مکروه مطلقاً ذکرشى مرادورنه دامام صاحب و غيره په نزد مکروه تحريمې دى لهذاخوړل دخاورى ياخوړدو حرام دى

قبروته دنذرمنلو حکم

سوال :- ځينى خلگ قبروته نذرونه منې په دى طريقه چى که زمافلانى کار وشونوزه به دفلانى بزرگ ياشهيدپه قبرپسه حلالوم اويابه پوښ پرې اچوم وغيره په شريعت نبوى ﷺ کښې ددى عمل حکم څه ده ؟

خوب : په دغه مسئله کښې څه تفصيل ده چى تشریح يي په لاندې ډول ده دا حنا فومشهور کتاب درمختار ليکې واعلم ان النذر الذى يقع للاموات من اكثر العوام وما يؤخذ من الدراهم والشحم والزيت ونحوهم الى ضرائح الاولياء الكرام تقرباً اليهم فهو بالاجماع باطل وحرام مالم يقصدوا صرفها للفقراء الانام وقد ابتلي الناس بذلك لا سيما فى هذه الاعصار وقد بسطه العلامة قاسم فى شرح درالبحار درمختار قبيل باب اعتكاف پوشه چى اكثر عوام دمروپه نامو نذرونه منى اوداولياوو قبروته شمعى روپى اوتيل اوداسى نور نذرونه راوړى هغوى ته دنزدىكت لپاره داټول په اتفاق دعلم اووسره باطل

اوحرام دی ترخوچی یی قصدنه وی کری صرفول ددی نذروفقیرانوته اوخلگ په دی عمل کبئی په کثرت سره مبتلادی خاصکرددی زمانی خلگ اودغه مسئله علامه قاسم په شرح د در البحارکی په تفصیل سره بیان کری

علامه شامی دنذر دحراموالی په بارکی خووجی بیان کری دی اول داچه دانذر دمخلوق دپاره دی اونذر دمخلوق دپاره منل جائزندی دوهم داچه دچادپاره نذرمنل کیبری هغه مری ده اومری دهیخ یوشی مالکان ندی دریم داچه دنذرمنونکی خیال داوی چی له الله تعالی ﷻ نه پرته مری هم په تکیوینی اموروکبئی تصرف کولای شی حالنکه داعقیده کفرده ردمحتار ج ۲ ص ۳۳۹ مطلب داچه نذر دی الله تعالی ﷻ نه پرته بل چاته منل حرام دی که هرڅه وی دوهم داچی که چاداسی نذرومانه نوپوره کول یی رواندی که پوره کری سرته ورسوی نوپوره کونکی یی کنهگاره فتاوی علمگیری ج ۱ ص ۲۰۸ بحر الرائق اوداسی نوروپه دی تصریح کری چی که چادی معصیت نذرومانه نوپوره کول یی ضروری ندی لهذاله الله تعالی ﷻ نه پرته نذرمنل یوه گناه ده اوپوره کول یی بله گناه ده نوکه یوه گناه شوې وی دبلې نه حان وساته دریم که چاداسی نذرومانه اوپوره یی هم کړنوداغیرالله ﷻ په ناموده او حرام ده خوراک یا استعمالول یی جائزندی نوکه کوم خناوردی قبردپاره نذرشی اوحلال شی ولوکه دی حلالیدو پروخت بسم الله پری ویل شوی هم وی دا حرام ده اوخوراک یی جائزنده

امام ربانی مجدد الف ثانی لیکي

حیوانات را از مشائخ می کنند و بر سر قبرهای ایشان رفته ان حیوانات را ذبح می نمایند در روایات فقهیه این امر را نیز دا خل شرک ساخته اند و در این مبالغه نموده و این ذبح را از جنس ذبائح جن ساخته اند که ممنوع شرعی است داخل دائره شرک مکتوبات امام ربانی دفتر سوم کوم خناورچی د بزرگانوپه نامود هغوقبروته بوتل کیبری او هلته حلالیبری دی فقهی روایاتوله مخی دا عمل شرک ده اوله دینه د بچ کیدو د پیر تا کید راغلی اوداپه هغو حلالولوکی شمیرل کیبری کوم چی د پیریانوپه نامو حلالیبری دا عمل منع ده اوپه شرک کی داخل ده څلورم که چانذر دی الله تعالی ﷻ دپاره کری وی اومری ته صرف ایصال ثواب مطلب وی اویایي زیارت ته په بووتلوکی د زیارت ملنگانوته فائده رسول مطلب وی نودا قسم نذر حرام نده خوبد بختانه چی عوام ددغه صورت اودمختنی جلاولی نشی سره کولای لهذاله دینه هم پرهیز پکارده حضرت امام ربانی له مختنی عباراتو وروسته لیکي

وازين عمل نیز اجتناب باید نمود که شائبه شرک دارد وجوه نذر بسیار است چه در کار است که نذر ذبح حیوانی کنند و ارتکاب ذبح ان نمائند و بذبح جن ملحق سازند و تشبهه بعبده جن پیدا کنند مکتوب ۱۴ دفتر سوم له دینه هم پرهیز کول پکار دی ځکه چی شائبه دی شرک پکبئی شته دی نذر پیری

وجی دی څه ضروری ده چی کوم حیوان حلالوی اویه حلالیدوسره یی دپیریانوپه نامه حلال شوی سره پیوسته کوی اودی پیریانود عبادت کونکی سره مشابهت کوی

پنځم که چاداسی نذرومانه چی که زمافلانی کاروشونوزه به دالله تعالی ﷺ په نامودومره روپی یاغتم دروحانی بابامینجورته ورکوم اوثواب به یی روحانی باباته بخنیم دانذره صحت ده البته که چیری ددی شخص هغه مطلوب کاروشونو ضروری نده چی نذرشوی شی به ضروردروحانی بابا مینجورته ورکوی بلکی هرچیرته چی یی فقیرانو او غریبانوته ورکړی دده نذرپوره شواو ثواب یی روحانی باباته رسیږی اوکه هغومینجور ته ورکول ضروری بولې نومعلومیږی چی په زړه کی یی اخلاص نشته دی الله تعالی د پاره شپږم دی نذره باره کی اهم ترین مسئله چی په دی باب کی فیصله کن ده هغه داچه دکوم کارپه کولوونه کولوکی دنذرمنلو هیڅ دخل نشته اونه نذرالله تعالی ﷺ قضاؤ تقدیر بدلولای شی ځکه چی حضرت نبی ﷺ فرمایي

لاتنذروافان النذر لا یغنی من القدر شیاً وانما یستخرج من مال البخل مشکوة ص ۲۹۷ تاسونذرونه مه منی ځکه نذر دی الله ﷺ تقدیر هیڅ نشی بدلولای اونذر دبخیلانوله ماله ووځی چی په شرط صدقه ورکوی شیخ عبدالحق محمدت دهلوی ددی حدیث په شرحه کی لیکې چی نذر دی تقدیر خبری ته ټال ورکوی ځکه منع ده اودادی بخیل مخلوق کارده چی دانذرچی یوقسم صدقه ده په شرط یی ورکوی لهدابغیردی شرط نه صدقه ورکول پکارده خوکه نذرمنی باید ډیر په مخلصانه طریقه وی.

حاشیه مشکوة فی ذالک لاموضوع بالاخیره دی عوامودپاره ښه داده چی شهدا وواولیاووته دثواب رسولوپه نیت دی هم نذر ونه نکوی ځکه چی یوخونذر تقدیرنشی بدلولی اوبل داچه که دهغه مطلوب کار ووشی بیاوای چی گوره دی فلانی ولی دپاره مانذرمنلی ووخدای ﷺ می کاروکړچی داهم دی عقیدی خرابی ده ځکه نذرصرف الله تعالی ته منل کیږی اوصحیح عقیده عوام نشی برابرولای والله اعلم

په زیارتودغږوویشلوپخولو حکم

سوال :- بعضی زیارتونوته ښځی ورځی او هلته پری غږی پخوی ایاداهم په مثل دنذر ولیانوته حرام عمل ده اوکه نه ؟

ځواب :- دزیارتونومتعلق چی څومره منکرات دی مونږ ذکرکړوداټول د اوسنی عصر په ښځوکی موجود دی ځکه خواوس دعلماووفصله داده چی دښځوتلل زیارتوته ولوکه زړې وی هم نده صحیح یوله هغومنکراتوڅخه چی دی زیارتومتعلق ترسره کیږی همدغه په سوال کی ذکرمنکرعمل ده حضرت شاه عبدالعزیز (رح) په دی هکله داسی فرمایي

سوال :- طعام منت بزرگان جائزاست یانه ❖ خوراک بزرگانوته نذرکول جائزدی اوکه نه ؟

خواب :- خوردن ان قریب بحرام است بشرطیکه نذرالغیرالله باشد فتاوی عبدالعزیز ج ۱ ص ۹ خوړل ددی حراموته نیږدی دی په دی شرط چی نذردی الله ﷻ نه ماسواء دبل چادپاره وی لهذایوخووتل دښخوله کوره داحرام دی اوبل تخصیص دمکان دابدعت اوبل حرام ده اوبل دانذرالغیرالله ده خکه چی ښخی دجهالت دوجه خپل نیتونه صرف دی الله تعالی ﷻ دپاره نشی گرزولای نودابل حرام ده بالاخیره له داسی اعمالونه پرهیزکول پکاردی

د بنو شپو متعلق بدعات

د بنوشپو د لمانځلو شرعی حیثیت اودا کبر عید حکم

د بنوشپو متعلق بدعات

سوال :- ځنی خاصې شپې لکه پنځلسم دی برات اولسم دمحرم اوداسی نوری خلگ دیته نبې شپې وایي اوپه ډیرجوش سره یې لمانځې چې څوک غړی اوحلوای پخوی جماعتونوته یې وړی اوځینی خلگ پسونه حلالوی اوپه کورونوی ویشی اوهمدا رنگه بعضی خلگ په خپل مرده پسی دخیرات په نیت دکم عیدپه ورځ یادلوی عیدپه ورځ مخته پسه حلالوی اوجماعت ته یې راوړی چی اکبرعیدی بولې ایادرواجونه دشریعت له نظره څنگه دی ؟

ځواب :- په دی شپو اوورځوکی دشریعت نه لاندی شیان ثابت دی هغه داچی حضرت نبی کریم ﷺ وفرمایل چی تاسودبرات دپنځلسم شپه وینه تیروی اوپه ورځ کی یې روژه نیسی ځکه چی الله تعالی په دغه شپه کی دنیااسمان ته راځی اوفرمایي چی څوک شته مغفرت غوښتونکی چی زه ورته مغفرت وکړم اواياشته څوک رزق غوښتونکی چی رزق ورکړم اواياشته څوک عافیت غوښتونکی چی زه ورته عافیت ورکړم دالله تعالی درحمت دغه دربارترسهاره خلاص وی اوهمدارنگه حضرت نبی ﷺ فرمایي چی دمحرم میاشت یعنی دهغی په لسم تاریخ روژه نیول درمضان دمیاشتی نه پرته ترټولومیاشتوزیات ثواب لری اوهمدارنگه دبرات په پنځلسم هدیری ته تلل مستحب ده حضرت نبی ﷺ په دغه ورځ دالله تعالی په حکم جنت البقیع ته ولاړاوهلته مړوته دالله تعالی نه استغفاروغوښت داحدیثونه مسلم اوابن ماجه روایت کړی لهذاپه دغو بنوشپو ورځوکی دشریعت نه عبادت اوهدیری ته تلل ثابت دی ددینه پرته نورهرڅه خرافات اوبدعات دی لهذاپه دی شپوکی داخلوه وی اوغړی اوپسونه صدقی او خیراتونه دی صدقی خیراتونه کول ښه کارده خوالبته تریوخاص وخت پوری صدقه خیرات متعلق کول چی شریعت دغه خاص وخت نوی ورته ښودلی صحیح نده لکه چی مخته نزدی دامسئله تفصیلی بیان شوه په شریعت کی په دی خاصوشپوکی دخیرات کولوڅه حکم نشته اوبل داچی

صدقی صرف مسکینانوته ورکول لازم دی لکه چی الله ﷻ فرمایي انماالصدقات للفقراء - یعنی صدقی صرف فقیرانواومسکینانولره دی اودهغوی حق ده حالانکه زمونږمروجه صدقی چی په سوال کی ذکر دی یاجماعتوته وړل کیږی چی هلته یې اکثر اوبادان خوری اویاپه کورو تقسیری چی ډیرکوره یې مالداراوابادوی نن صبا مسکینان ډیرکم دی اودادقران خلاف عمل ده . اوبل داچی داصدقی اوخیراتونه

دنامود پاره کيږي دى ثواب نيت ډير کم وي پکښې ځکه که دې سپرى ته ووايي چي ددى پسه روپي دې فلاني مسکين يافلاني مدرسې ته پتې ورکړه دى صدقې په نيت ستامپرى ته به يي ثواب رسيږي نوهغه دى خبرى ته کله هم تيارنده اوبل داچه ددى نبوشپودومره زيات التزام کيږي چي بي له څه پخولوخلگ وايي فلاني ښه شپه نه وه کړي حلانکه چي مخته تيرشو چي يوشى په خاص وخت پوري لازم وگرځول شي چي شريعت نه وي لازم کړي بدعت ده اوبل داچه په قرون ثلاثه ووکي هم داشپې وي حلوه وي اوپسونه هم موجود وواوهغه دثواب په حاصلولوکي هم ترمونډ ډير حاريسان وو حلانکه هغوى داعمل کله هم ندى کړي ددى ټولو خرايانونه کبله علماوو

دى عمل ته بدعت ويلي لکه فخرالاسلام محدث دهلوى حضرت شاه عبدالعزیز (رح) ليکي

سوال :- پختن طعام درايم ربيع الاول براى خدا ورسانیدن ثواب

ان بروح برفتوح حضرت سمرور کائنات ﷺ يا حضرت حسين درماه محرم وديگرال اطهارسيدمختار صحح است يانه جواب :- انسان در فعل خودمختار است ميرسد که ثواب عمل خودبراى بزرگان بايمان خودگرداندليکن براى اين کار وقت وروزمتعين نمودن وما هي مقررکردن بدعت است وهرچيزکه بمران ترغيب صاحب شرع وتعين وقت بنا شدان فعل عبث است ومخالفت سيدلانام حرام است پس هرگز روانبشاهد فتاوى شاه عبدالعزیز ج ۱ ص ۹۷ پخول دى خوراک په ورځودى ربيع الاول کي لپاره دى خداي اوثواب بښل يي روح نبى ﷺ ته اويابه محرم کي څه پخول واخيرات کول اوثواب يي حسين ته اويانوراهل دنبي ته بښل صحح ده کنه ؟ حواب انسان په خپل فعل کي مختارده دهرنيک عمل ثواب چي چاته بخښي ثواب يي ورته رسيږي ليکن ددى کاردپاره وخت ياورځ معلومول بدعت ده او په هرشي کي چي شريعت ترغيب نه وي ښودلى اوهغه دپاره وخت نوى مقررکړي هغه کارعبث ده اودى حضرت نبى ﷺ دى طريقي خلاف ده اوحرام ده لهذاذخيراتونه هيڅ کله رواندى حکيم الامت حضرت مولاناشراف على (رح) په دى هکله داسي ليکي

دى حلوه داسي پابندى کول چي بي له دينه گويابلکل شب برات شوى نده په دى پابندى کي اکثرفساددعقيدى هم ده چي داعمل ضرورى بلل کيږي او فسادعملى هم ده چي ترفضاوواجبو ددى زيات اهتمام کيږي اوددى دواړو يعنى فساد عقيدوى اوعملى معصيت گناوالى په فصل اول کي په تفصيل سره ذکرشوى ده الخ اصلاح الرسوم ص ۱۸۵ ددينه علاوه حکيم

الامت ددى عمل نورى ډيري خراياني په خپل کتاب کي ذکرکړيدى چي دټولوذکرکول ضرورى ندى عاقل لره اشاره کافى ده اوبى عقل او متعصيب لره ډيرد لائل هم کفايت نکوى بالاخره دى جهان منلى شخصيتونه اوبزرگان دين مولاناشاه عبدالعزیز (رح) او حضرت مولانا اشرف على (رح) دى

عمل ته بدعت اوفاسدعمل وایي خوکه بعضی نورخوک دی عمل ته جواز ورکوی هغه کیدایشی له مذکورواشخاصونه برتروی (ع) ببین تفاوت راه ازکجاست تابکجا

دبرات په پنخلسم دمتاؤی یواوشوی براتولگولوحکم

سوال :- ډیرخلگ دی شب برات په شپه متاؤی غورزوی شوی براتونه او اورونه بلوی تیرونه سوخی شریعت نبوی ﷺ دی عمل ته په کوم نظرگوری ؟

خواب :- داعمل په اصل کی دی مشرکانواتش پرستوعمل ده خوبدبختانه چی دی مشرکانواوهندوانوډیراعمال اورسمونه مسلمانانوته داخل شوی دی لهذاچی داد مشرکانوعمل اورسم ده نونا جائزخوضوروده.

شیخ عبدالحق محدث دهلوی په دی هکله داسی لیکي بدعت شنیعه ده هغه رسم کوم چی په اکثر وینارودی هندکی کیبری چی هغه زیات چراغونه اوبرقونه لگول دی اوهمدارنگه زیات اورونه بلول دی اودهغوی سره دلوهلب (ساتیری)لپاره جمع کیدل دی چونکی داداسی عمل ده چی نه یی په معتبروکتابوکی کوم اصل شته اونه یی په غیرمعتبروکتابوکی اونه کوم ضعیف اویا موضوعی روایت پکینی شته اوعلی ابن ابراهیم ویلی چی دی اوربلیدواوروشانتیا بدعت اول له برامکه چی راشروع شو هغه خلگ اتش پرست ووچی کله مسلمان شول نوداکاریی په اسلام کی داخل کړاوله دی نه ددوی اصل غرض اتش پرستی وه الخ ماثبت بالسنة للعبدالحق محدث دهلوی اومولانا عبدالکریم ترمذی لیکي چی خوک دا عمل کوی هغه ددی حدیث مصداق گرخی من تشبه بقوم فهمنهم یعنی چاچی له چاسره مشابته اختیارکړهغه به له هغوسره په ورخ دی قیامت راپورته کیبری ❖ ددی حدیث له رویه علماوولیکلی پتلون نیگتایی استعمالول حرام دی خکه چی دادکفارو لباس ده اوپه انگریزی هم بی له حاجته خبری کول صحیح ندی بالاخره په دی شپوکی اورنه بلول ډیربدعمل اوبدعت ده بیاخاصکرداسی ده برکت په شپوکی داسی اعمال ترسره کول لالویه گنده که کم عمره غیرمکلف زکات داکارکوی په لویانویی ضروری ده چی له دی عمل نه یی منع کړی اودی نه منع کولوپه صورت کی به یی گناه دلویانوپه غاړه وی همدارنگه هر نارواه عمل چی کم عمره هلکان کوی لکه دی سرورزوگوتی په لاس کول وغیره په سرپرستانویی لازمه ده

چی له داسی اعمالو یی رابندکړی کنه په ورخ دی قیامت به دوی پری مسئول یی خوبدبختانه چی سرپرستان خپل اولادونه دی اعمالوته برابره وی لکه هر مالدارشخص خپل اولادته دسرورزوگوتی جوړوی اوهغه ته یی ورپه لاس کوی حالانکه دسپینوزرونه ماسواء نورهرقسم گوتی استعمالول دنارینه لپاره حرام دی البته دنخولپاره دسرورزو استعمال رواده